

DE SCRIPTORUM
IMPRIMIS POETARUM
ROMANORUM
STUDIIS CATULLIANIS.

DISSERTATIO INAUGURALIS PHILOLOGICA
QUAM
SENSU ET AUCTORITATE
AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS
IN
ALMA LITERARUM UNIVERSITATE
VIADRINA VRATISLAVIENSI
AD
SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE CAPESSENDOS

A. D. IV. IDUS IULIAS MDCCCLXXVI HORA XII

IN AULA LEOPOLDINA

PUBLICICE DEFENDET

AUCTOR

ANTONIUS DANYSZ

POSNANIENSIS.

ADVERSARIORUM MUNERE FUNGENTUR:

BOLESLAUS SIKORSKI, CAND. PHIL.

VLADISLAUS ŻEBIŃSKI, CAND. PHIL.

STEPHANUS GRAMLEWICZ, CAND. PHIL.

POSNANIAE

TYPIS JAROSLAVI LEITGEBRI.

RICCHARDO FOERSTERO

SACRUM ESSE VULT

AUCTOR

Si quis fata, quae C. Valerii Catulli carmina habuerint, diligenter considerabit, vix ullum alium poetam Romanum inveniet, cuius carmina tam variae sorti fuerint obnoxia. Ut Vergilii et Horatii memoria per omne tempus usque ad nostram aetatem viguit, ita auctoritas carminum Catullianorum diversis temporibus diversa fuit. Postquam ea usque ad sextum saeculum fluctuavit, hoc penitus interiit et per multa saecula Catulli carmina oblivionis tenebris obruta iacuerunt.¹⁾ Quarto demum decimo saeculo denuo innotuerunt. Quo fit, ut historia carminum Catullianorum quasi in tres aetates dividatur: primam inde a tempore, quo vixit Catullus usque ad saeculum sextum p. Ch. n., secundam a saeculo sexto ad saeculum decimum quartum, tertiam a saeculo decimo quarto usque ad nostram aetatem.

Quarum trium partium, cum secunda opera virorum Catulli studiosissimorum imprimis Maur. Hauptii et Lud. Schwabii iam sit explanata et tertia in literarum Romana-

¹⁾ Praeter Ratherium, qui saec. X. Catullum novit, Jeremiam iudicem de Montagnone civem Paduanum, anno 1300 defunctum, Catullum legisse R. Peiper nuper docuit. (C. Valerius Catullus Beiträge zur Kritik seiner Gedichte. Breslau 1875).

rum historiis tractata, prima eaque gravissima adhuc explanatione caret. Leutschius ²⁾ quidem in recensendis Heysii et Rossbachi editionibus Catullianis nonnulla huc pertinentia attulit, sed rem paucissimis verbis absolvit, ut eam minime ad finem perduxisse videatur. Quam Catullianarum questionum, ut suspicor, haud levem partem suscipere, res mihi visa est digna, in qua vires meas exerceam. Cum autem, quali per sex saecula Catullus usus sit auctoritate nisi ex scriptoribus Romanis, qui vel de eo verba faciunt, vel eum imitantur, dignosci nequeat et poetarum potissimum scripta, ut ingenio et arte proximorum, certissimam illius reddant rationem, ante omnia de poetarum Romanorum studiis Catullianis mihi hoc libello proposui scribendum.

Ac primum quidem poetas Catulli studiosos, quorum poemata passim Catullum redoleant compositis eorum de poeta nostro iudiciis pertractabo, deinde ad eos me convertam, qui indolem naturamque Catullianorum carminum sint imitati, postremo historiam Catulli carminum enarrabo collatis poetarum et prosaicorum scriptorum de eo sententiis. Quoniam Catullianae poesis studia per carmina poetarum Romanorum mihi investiganti nulla fere praesto fuerunt subsidia recentiorum, sed ipsi poetae Romani fuerunt legendi, non vitio, spero, mihi magno quis dabit, si huius vel illius loci nullam habui rationem.

²⁾ Nuntii erud. Gotting. 1855 pag. 1961 sq.

I.

Cum apud recentes de eorum, quae ab aliis scripta sunt, religione, tam multa verba fiant et auctores, qui aliena transscribentes comprehendantur pro alieni boni raptoribus habeantur, tale quid in antiquitate accidisse non comperimus. Immo, quoniam praecipue apud poetas aliena inveniuntur, haud dubie pulchrum antiquis visum, alienis floribus carmina exornare. Tamen in his sane multis imitationibus cavendum est, ne quid iniuste in imitationum numerum referatur et optima quidem certissimaque ratio, ni fallor, erit haec, ut non tam sententias quam verba spectemus. Sententiae enim similes imprimis in carminibus lyricis, quae e Graecis ut communi plurimorum poetarum Romanorum fonte, manant, saepissime inveniuntur fiuntque quasi commune poetarum bonum; similitudo verborum certissimum est imitationis vestigium. Quibus praemissis singulos poetas Romanos temporis ordinem secuti ad comparisonem Catulli ³⁾ vocemus.

(³ Catulli editionem Ellisianam (Oxonii 1867) sequor.

Ac primus prodeat *C. Licinius Calvus*, cum quo Catullo maxima fuit familiaritas, (Cat. carm. 50). Quamquam carmina eius penitus perierunt, tamen ex uno fragmento colligi potest familiaritatem etiam in arte poetica ei cum Catullo fuisse. Fragmentum enim II. (Luc. Mueller in edit. Cat. Tibul. Prop. pag. 83):

durum rus fugis et laboriosum

aperte Catullum redolet. Ad sensum componi potest Cat. 22, 14, quo Suffenum malum poetam *infaceto infacetiorem rure* dicit; vocem *laboriosus* cum particula *et* iunctam bis Catullus in hendecasyllabis usurpavit: carm. 1, 7. *doctis Jupiter et laboriosis* et carm. 38, 2. *malest me hercule et laboriose*. Adde, quod haec verba eundem locum in hendecasyllabo tenent neque dubitandum erit, quin obversata sint hoc loco Calvo Catulli verba.

Sequitur, si annorum ordinem respicimus *Vergilius*.⁴⁾ Quod si Vergilium satis constat in versibus faciendis maxima usum esse diligentia, haec ratio carminum componendorum etiam eo, quo Catullum imitatus est modo, comprobatur. Catulli praecipue dactylica carmina sic memoria tenuit, ut, ubi opus fuit, eius verba in promptu haberet, utque artifex quidam vel eorum vim mutaret, vel parva mutatione facta ea prorsus alio impertiret sensu. Neque ullo loco rem ipsam a Catullo recepit satis habens eius verbis sua exornasse carmina. Commoditatem praeterea respiciens raro verba de hexametri loco, quo a Catullo sunt collocata, movet, sed ordinem verborum quam diligentissime servat. Mutationes, si quas forte fecit, rarissime verborum

⁴⁾ De Vergilii veterum poetarum imitatione in antiquitate disseruit Macrobius Sat. libro VI, qui tamen Catulli duos tantum locos in comparisonem vocavit.

conturbant ordinem, modo altera vox altera permutatur, ut in versu Cat. 64, 187.

Omnia sunt deserta ostentant omnia letum
a Vergilio Aen. 1, 91 *ostentant in intentant et letum in mortem* mutatum; vel in versu Cat. 64, 46

tota domus gaudet regali splendida gaza
Vergilius Aen. 1, 637 pro voce *gaza luxu* exhibet. Itaque fit, ut Vergilius servet Catulli elocutiones, servet etiam locum hexametri et una tantum vocula mutata sensum, qualem vult, efficiat:

Cat. 64, 176 ... in nostris requiesset sedibus hospes

Verg. Aen. 4, 10 quis novus hic nostris successit sedibus hospes

Verg. Aen. 8, 123 ..., nostris succedere penatibus hospes.
Hoc modo verba, quae sunt comae Berenices Vergilius una vocula mutata Aeneae cum Didone colloquenti tribuit:

Cat. 66, 39 invita, o regina, tuo de vertice cessi

Verg. Aen. 6, 460 invitus, regina, tuo de litore cessi.

Versum Catulli 64, 62 *magnis curarum fluctuat undis* quater Vergilius in carmina sua recepit, sed ita, ut semper vocem fluctuandi, qua summa imaginis continetur, retineret, alias voces aliis permutaret:

Aen. 8, 19 ... magno curarum fluctuat aestu

Aen. 4, 532 ... magnoque irarum fluctuat aestu

Aen. 4, 564 ... varioque irarum fluctuat aestu

Aen. 12, 486 ... vario nequiquam fluctuat aestu.

Imitationes Vergilii non fortuitas esse, sed diu meditatum poetam atque cum conscientia quadam flosculos Catullianos collegisse, docet elocutio Catulli (64, 115) *inobservabilis error*. Quae elocutio bis in Vergilii carminibus occurrit, sed sive adiectivum *inobservabilis* debile Vergilio visum, sive aliam ob causam utroque loco alio mutatum est: Aen. 5, 591 inremeabilis error, Aen. 6, 27 inextrica-

bilis error. — Sed maxime dignus, qui hoc loco commemoretur est versus Eclog. 4, 46. Cum Catulli carmine 64, 321 sq. Pareae fata contextentes inducantur et carmina earum invocatione fusorum concludantur: *currite ducentes subtegmina, currite fusi*, Vergilius extremis invocationis verbis ita hexametrum explevit, ut verba *currite fusi* constructioni enuntiati implicaret: *suus, dixerunt, currite fusi*. — Quod imitationis genus omnibus locis cernitur, qui e Catullo sunt deprompti. Hi quidem sunt: ⁵⁾

Aen. 4, 1 at regina gravi iam dudum saucia cura
Cat. 64, 250 multiplices animo volvebat saucia curas.

Aen. 4, 23 ... agnosco veteris vestigia flammae
Cat. 64, 295 extenuata gerens veteris vestigia poenae.

Aen. 4, 657 felix heu nimium felix, si litora tantum
numquam Dardaniae tetigissent nostra carinae.
Cat. 64, 171 ... utinam ne tempore primo
Gnosia Cecropiae tetigissent litora puppes.

Aen. 6, 30 caeca regens filo vestigia...
Cat. 64, 113 errabunda regens tenui vestigia filo (errabunda vestigia Eclog. 6, 58).

Aen. 6, 255 ... primi sub lumina solis et ortus
Cat. 64, 271 vagi sub limina solis.

⁵⁾ Collectio Ribbeckiana (in editione Vergilii, a fratre eius Ribb., qui coll. illam confecit, emissa, quae inscribitur *Vergilii Maronis auctores et imitatores*) minime absoluta est.

Aen. 7, 54 multi illam magno e Latio . . . petebant

Aen. 7, 236 multi nos populi, multae

et petiere sibi et voluere adiungere gentes

Aen. 11, 581 multae illam frustra Tyrrhena per oppida
matres

optavere nurum

Cat. 62, 42 multi illum pueri multae optavere puellae.

Aen. 7, 302 quid Syrtes, aut Scylla mihi, quid vasta Cha-
rybdis

Cat. 64, 156 quae Syrtis, quae Scylla rapax, quae vasta
Charybdis.

Aen. 7, 356 . . . animus toto percepit pectore flammam

Cat. 64, 92 . . . cuncto concepit corpore flammam.

Aen. 7, 438 nec regia Juno

immemor est nostri . . .

Cat. 68, 17 non est dea nescia nostri.

Aen. 9, 131 (cf. 10, 121) nec spes ulla fugae

Cat. 64, 186 nulla fugae ratio, nulla spes

Aen. 10, 230 Idaeae sacro de vertice pinus

Cat. 64, 1 Peliaco quondam prognatae vertice pinus.

Aen. 10, 844 canitiem multo deformat pulvere . . .

Aen. 12, 611 canitiem immundo perfusam pulvere turpans

Cat. 64, 224 canitiem terra atque infuso pulvere foedans.

Aen. 11, 45 non haec Euandro de te promissa parenti
discedens dederam

Aen. 11, 152 non haec, o Palla, dederas promissa parenti.

Cat. 64, 139 at non haec quondam nobis promissa dedisti.

Aen. 11, 97 salve aeternum mihi, maxime Palla
aeternumque vale

Cat. 101, 10 atque in perpetuum, frater ave atque vale.

Eclog. 2, 13 sole sub ardenti resonant arbusta cicadis

Cat. 64, 354 sole sub ardenti flaventia demetit arva.

Eclog. 4, 40 non rastros patietur humus, non vinea falcem

Cat. 64, 39 non humilis curvis purgatur vinea rastris.

Georg. 1, 495 exesa inveniet scabra robigine pila

Cat. 68, 151 ne vestrum scabra tangat robigine nomen.

Ex iis quos attuli locis, facile perspicitur Vergilium dactylica potissimum Catulli imitatum esse carmina. Quae imitationes tam sunt manifestae, ut sine ulla difficultate possint agnosci. Aliter se res habet, ubi alluditur ad carmina Catulli aliis metris scripta. Quoniam rarissime fit, ut etiam talia Catulli carmina imitetur Vergilius, cavendum est, ne iniuste nonnumquam Catullo auctoritas tribuatur. Pro certa imitatione habuerim locum:

Georg. 4, 531 . . . licet tristes animo deponere curas

Cat. 2, 10 et tristes animi levare curas,

qui propter similitudinem observatumque verborum ordinem ad Catullum videtur referendus. Imitatus etiam est Vergilius:

Aen. 4, 66 . . . est mollis flamma medullas
 interea... Georg. 3, 271 . . . ubi subdita flamma medullis
 Cat. 45, 16 ignis mollibus ardet in medullis,
 quia vulgo Vergilius, ubi Catullus *medullas, ossa* vel *artus*
 ponit, quod multis exemplis potest probari.⁶⁾ In imitatio-
 nes minus certas retulerim:

Georg. 4, 414 . . . incepto tegeter cum lumina somno

Cat. 50, 10 nec somnus tegeter quiete ocellos.

Aen. 9, 435 purpureus veluti cum flos succisus aratro
 languescit moriens lassove papavera collo

demisere caput, pluvia cum forte gravantur

Cat. 11, 22 . . . cecidit velut prati

ultimi flos praetereunte postquam

tactus aratro est.

Prior locus propter eandem metaphoram, alter eam ob
 causam ad Catullianum videtur accedere, quod, quamquam
 utriusque auctor est Homerus (*Ilias* 9, 306), non tamen
 apud illum mentio fit floris aratro succisi, qui et apud Ver-
 gilium et apud Catullum occurrit. Quod autem Ribbeckius:

Ecl. 3, 111 *claudite iam rivos . . . sat prata biberunt*
 ex recordatione versus Catulliani 61, 224:

claudite ostia virgines

lusimus satis . . .

orsum credit, similitudo mihi haec fortuita potius videtur,
 quia eiusmodi adhortationibus Vergilius eclogas concludere
 solet (cf. eclog. 8, 9, 10. Calpurnius ecl. 2, 96) et sententia
 simplicissima vix aliter a Vergilio exprimi potuit.

⁶⁾ Aen. 5, 172 — 6, 55 — 7, 355 — 7, 446 — 7, 458 — 9, 66 —
 9, 475 — 11, 424 — 12, 443

Georg. 3, 258; medullae et ossa Aen. 8, 389.

Restat, ut locum commemorem, qui, quamquam a Vergiliana imitationis ratione est alienus, tamen propter inusitatam verborum coniunctionem Catullum sapiat:

Aen. 1, 565 quis genus Aeneadam, quis Troiae nesciat urbem
virtutesque virosque

Cat. 68, 90 Troia virum et virtutum omnium acerba
cinis.

Dum simplex Vergilii ingenium non dedecori sibi tribuit, quae sibi maxime in Catullo placerent, in carmina sua recipere, longe aliter res in *Horatio* se habet. Hunc ab arrogantia quadam non fuisse liberum, omnes, credo, mecum agnoscent huius poetae studiosi (cf. carm. 4, 3, 22 — 4, 6, 43). Maximam laudem ex ea re sibi vindicavit, (carm. 3, 30, 13), quod princeps aeolium carmen ad italos deduxisset modos, vel (Epist. 1, 19, 21) libera per vacuum posuisset vestigia. Itaque iis, qui in lyrica poesi colenda praeiverunt, inter quos fuit Catullus, ut ingenio minime paribus, nihil aestimationis tribuere videtur. Cum quo omnino consentit iudicium, quod de Catullo (Serm. 1, 10, 19) tulit. Una enim appellat priscos comoediarum scriptores et cantores Euphorionis praecipue Calvum et Catullum: illos imitandos censet, horum sectatores perstringit. Quamquam autem Catulli cum despectu quodam mentio fit, tamen Horatium aliquid studii carminibus Catulli dedisse, negari nequit. Immo Horatius nonnulla Catullo debet, saepius tamen in argumento carminum eligendo, quam in verbis. Quamquam interdum, quae argumento Catullianis respondent carmina, etiam hic et illic enuntiatum quoddam propius ad Catulli verba accedens praebent.

Horatii carm. 4, 7 exprimitur illa sententia, cum vita nostra sit brevis, non esse, cur immortalia speremus. Eandem sententiam, quamquam magis Epicureorum modo Catullus in illo carmine 5, quod ad Lesbiam de numero

basiorum est scriptum, celebravit. Quamvis diversa sint, quae ab utroque poeta concluduntur, in sententia tamen generali consentiunt et quidem ita, ut obversata esse Horatio Catulli verba, facile agnoscas:

Cat. 5, 4 soles occidere et redire possunt
nobis cum semel occidit brevis lux

Hor. carm. 4, 7, 13 damna tamen celeres reparant caelestia lunae,

nos ubi decidimus.

Propius etiam accedit. Hor. carm. 4, 7, 21:

cum semel occideris

Quamquam non totum carmen Horatii 1, 22, certe tamen eius finis respondet carmini Catulliano 51, 5. Uterque poeta amorem puellarum suarum praedicant, hic Lalages, ille Lesbiae. Hoc quoque carmine Catulli valet auctoritas, cum verba Horatii (versu 23) *dulce ridentem Lalagen amabo, dulce loquentem* ex imitatione Catulliani *spectat et audit dulce ridentem* fluxerint. Atque inter utrumque locum haec videtur esse ratio, ut verba Horatiana accuratissime ad Catulli verba sint accommodata, ita tamen, ut ea corrigant, cum Horatii *dulce ridentem* ad Catulli *spectat* et *dulce loquentem* ad *audit* quadrent.

Neque minus vestigia poesis Catulianae inveniuntur in Epodo 17 cum Catulli carmine 42 collato. Scriptum est Catulli carmen ad moecham quandam, quae codicillos poetae abstulit. Quos cum illa restituere nolit, increpat eam poeta et contumeliosis verbis *lutum lupanar* afficit. Hac etiam via ut nihil impetravit, *mutat rationem* eamque pudicam et probam vocat. Idem sententiarum conexus inest in epodo Horatiano. Rogat Horatius Canidiam moecham veneni coquendi peritissimam, ut solvat magicum thrombum et primum ei maledicit (versu 20 sq.), tum partibus mutatis, dummodo laqueis mortis solvatur, omnes virtutes ei tribuit

(ver. 40 sq.) En habes argumentum Catullianum Horatianis verbis expressum. At Horatii epodos est amplificatus et ut saepissime fit, exemplis ex mythologia petitis (ver. 8 sq., 65 sq.) exornatus; Catullus epigrammatum modo paucissimis rem tractare et filum divellere amat. Tamen in summa carminis mire consentiunt:

Cat. 42, 24 pudica et proba, redde codicillos

Horat. Ep. 17, 40 voles sonari: tu pudica, tu proba.

Dignum etiam, quod hic apponatur, Horatii carmen 4, 12 videtur, quamquam in eo imitatio Catulliana non tam est perspicua, ut Horatio tribui non possit. Adumbrat Horatius adventum veris, cui adiungit invitationem ad cenam ea condicione ad Vergilium missam, ut pro vino, quod ipse sit daturus, nardum secum afferat. Similiter Catullus (carm. 46) Asiam petiturus a descriptione veris incipit similiterque carm. 13 Fabullum graviore vero condicione ad se venire iubet, nempe ut totam cenam adportet promittens contra animi delectationes. Num alteri Horatiani carminis parti extiterit auctor Catullus, pro certo haberi nequit, praesertim cum nulla insit similitudo verborum, exordium certe carminis ad Catulli exemplum fortasse factum:

Cat. 46, 1 iam ver egelidos refert tepores,

iam caeli furor aequinoctialis

iocundi Zephyri silescit auris

Hor. Car. 4, 12, 1 iam veris comites, quae mare temperant
impellunt animae lintea Thraciae

iam nec prata rigent nec fluvii strepunt.

In conscribendo carmine saeculari praeivit Horatio Catullus, cuius extat carmen 34 in Dianam. Vide enim, quam prope conexu sententiarum praecipue in exordio alterum carmen ad alterum accedat. Invocatis Apolline et Diana, ut exaudiant preces virginum et puerorum strophæ tertia celebratur ab Horatio Phoebus, quarta et quinta Diana,

in cuius tutela sint puerperae. Deinde sequuntur preces ad alios deos versae et recordatio originis gentis Romanae. Versu 47 finitur quodammodo carmen, quia hoc versu rogat poeta deos, ut nomini Romano sint propitii. Quae inde a versu 48 leguntur sunt quodammodo altera carminis pars, qua imperium Augusti propter bella feliciter gesta et mores restitutos celebratur. Omissis, quae ad Apollinem spectant iisque, quae ad exornandum carmen sunt addita, si non tam singula, quam totum carmen spectas, hoc ipsum argumentum est Catulliani carminis atque ita, ut priorem carminis partem Horatius ad similitudinem Catulliani videatur composuisse, altera imitationis vestigiis careat. Ceterum non casu hanc similitudinem evenisse, facile cognoscet, si quis Horatii aliud in Dianam et Apollinem carmen (1, 21) componat. Nihil enim hic invenitur Catulliani, immo totum carmen Horatiano more compositum est. Jam, quae in utroque carmine inter se respondeant, videamus:

Cat. 34, 9 montium domina ut fores
silvarumque virentium

Hor. 1 silvarumque potens Diana.

Cat. 3. Dianam pueri integri
puellaeque canamus.

Hor. 6 virgines lectas puerosque castos
dicere carmen.

Cat. 13 tu Lucina dolentibus
Juno dicta puerperis.

Hor. 13 rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres
sive tu Lucina probas vocari
seu Genitalis.

Cat. 22 . . . Romulique
antique ut solita es bona
sospites ope gentem.

Hor. 47 Romulae genti date remque prolemque
et decus omne.

Praeter imitationes, quas attuli, nonnulla Catulliana in Horatii carminibus inveniuntur. Itaque, si Horatius (de art. poet. 388), ut auctor elaborata scripta novem annos in scriniis teneat, suadet, numerum hunc haud dubie posuit recordatus Catulli 95, 1, qui idem de Cinnae poemate Smyrna dicit. Alludit porro Horatius:

Serm. 1, 2, 123 candida rectaque sit, munda hactenus
ut neque longa
nec magis alba velit quam dat natura videri
ad Cat. 86, 1 Quintia formosa est multis, mihi can-
dida longa
recta est

Hor. Serm. 2, 7, 89 . . . quinque talenta
poscit te mulier

Cat. 41, 2 . . . milia me decem poposcit.

Hor. Serm. 2, 5, 39 persta atque obdura

Cat. 8, 11 sed obstinata mente perfer obdura.

Hor. car. 4, 5, 30 et vitem viduas ducit ad arbores.

Cat. 62, 49 ut vidua in nudo vitis quae nascitur arvo.

Quamquam locus, quem extremum attuli, sententia minime ad Catullianum quadrat, tamen, quia uno versu voces *vitis* et *viduus* repetuntur, ex Catullo eum pendere crediderim.

Horatio liceat adiungere *Maecenatem*, qui brevissimo epigrammate ad Horatium scripto ⁷⁾ Catulli epigramma ad Licinium Calvum respexit:

Cat. 14, 1 ni te plus oculis meis amarem
iocundissime Calve,

Maec. ni te visceribus meis Horati
plus iam diligo

Jam ad poetas elegiacos *Tibullum* et *Propertium* trans-euntibus nobis, non omittenda videntur verba Martialis, quibus, quae inter Catullum et elegiarum scriptores intersit ratio, circumscribit (5, 30, 3), cum dicit: *facundi scaena Catulli cultis aut elegia comis*. Etenim et Catullus et poetae elegiaci eodem argumento utuntur, nempe amoribus celebrandis, sed hac re pares maxime distant forma. Catullus magis ingenio quam studiis poeta ideoque a Martiali facundus vocatus sprete politiore urbanitate nimis animo indulsit, Tibullus Propertius perpolitae venustatis studiosi erotica carmina ad summum adduxerunt perfectionis gradum. Itaque fieri non potuit, ut, qui ex rerum natura Catullo erant oppositi, multum huic tribuerent studii. Tibullus ipse ne mentionem quidem Catulli fecit, modo Lygdamus (3, 6, 41 Muell.) eum doctum dicit; Propertius bis eum commemorat (3, 20, 4—3. 32, 87 Muell.) sed ex his locis, quantum apud Propertium valuerit Catullus, elici non potest. Certe, quod eum lascivum dicit, nihil ad iudicium pertinere videtur, quia *lascivus* facile poeta amores tractans appellabatur.⁸⁾ Tibullus, qui vitam rusticam a curis solutam (1, 1) sibi optaverat, ad Horatium, qui ei in hac re praei-

⁷⁾ Suetonius vita Horatii; Meyer Anthol. 83.

⁸⁾ Propertius a Martiali dicitur lascivus Epigr. 8, 73, 5.

vit, alludit⁹⁾ idemque Propertium fecisse Teuffel¹⁰⁾ ostendit. Catullianae imitationes rarissimae apud eos sunt, neque eae extra ullam dubitationem sublatae.

Lygdamus vero, cui tertius Tibulli elegiarum liber adscribitur multa e Catullo libavit. Si Lygdamus (3, 6, 56) Neaeram suam perfidam sed nihilominus caram dicit, eandem fere sententiam habemus in illo disticho Catulliano (carm. 85) *odi et amo*. Comparatio Lygdami (3, 4, 51) *tantum cara tibi, quantum nec filia matri* saepissime etiamsi non iisdem verbis in Catullo invenitur: (carm. 37, 12) *amata tantum, quantum amabitur nulla*, vel. (68, 53) *cum tantum arderem, quantum Trinacria rupes*. Non absque Catullo orta videtur apud Lygdamum circumscriptio severitatis:

Tib. 3, 4, 85 sq. nam te nec vasti genuerunt aequora
 ponti,
 nec flammam volvens ore Chimaera fero,
 nec canis anguinea redimitus terga caterva,
 cui tres sunt linguae tergeminumque caput,
 Scyllaque virgineam canibus succincta figuram,
 nec te conceptam saeva leaena tulit,
 barbara nec Scythiae tellus horrendave Syrtis.

Cat. 64, 154 (cf. 60, 1) quae nam te genuit sola sub
 rupe leaena,
 quod mare conceptum spumantibus expuit undis,
 quae Syrtis, quae Scylla rapax, quae vasta Charybdis.

⁹⁾ Tib. 1, 1, 7 = Hor. carm. 2, 16, 13 — Tib. 1, 1, 10 = Hor. carm. 3, 16, 29 — Tib. 1, 2, 77 = Hor. carm. 3, 1, 18 — Tib. 1, 3, 45 = Hor. Epod. 16, 47.

¹⁰⁾ Hist. lit. Rom. § 246, 2.

Eadem enim est apud utrumque sententia, eadem fere leguntur monstra, modo apud Lygdamum pluribus verbis tractata.

Ipse Tibullus a Catullo prorsus videtur fuisse alienus. Auctor Panegirici Messallae uno fortasse loco Catullum respexit:

Tib. 4, 1, 60 nobilis Artacie quos irrigat unda.

Cat. 61, 29 nympha quos super irrigat
frigerans Aganippe.

Propertius sermonem amatorium Catulli imitatione videtur formasse. Cum enim Catullus, ut amoris blanditias exprimeret, multum studii in usurpandas et formandas voces deminutivas contulisset,¹¹⁾ fortasse eo auctore in carmina Propertii eadem irrepserunt: corolla lapillus auricula ocellus.¹²⁾ Aliae etiam huius generis voces: vita, mea vita, mea lux, deliciae meae, ad Catullum fortasse sunt referendae. Quod eo fit verisimilius, quod apud Tibullum rarissime inveniuntur (4, 12, 1 mea lux, 3, 6, 47 ocellus). Praeter haec non extant apud Propertium *certae* Catullianae imitationes et, quae adnotavi, num vere Catullo debeat Propertius, in dubium vocari potest:

Prop. 1, 10, 7 quamvis labentes premeret mihi somnus
ocellos

Cat. 50, 10 nec somnus tegeret quiete ocellos.

Prop. 2, 6, 33 non istis olim variabant tecta figuris

Cat. 64, 50 haec vestis priscis hominum variata figuris.

¹¹⁾ Franc. Teuffel. De Catulli Tibulli Propertii vocibus singularibus diss. Freib. Brisg. 1872, pag. 16 sq.

¹²⁾ Tribus prioribus libris semper Propertius deminutiva forma „ocellus“ usus est (exceptis 3, 24, 12 et 3, 27, 16), in duobus alteris ne semel quidem hanc formam usurpatam vidi.

Prop. 3, 28, 28 et canere antiqui dulcia furta Jovis
Cat. 68, 140 noscens omnivoli plurima furta Jovis.

Fortasse etiam imaginem lecti a puella deserti, quem
araneis impletum fingit, Propertius a Catullo recepit:

Prop. 4, 5, 33 putris et in vacuo texetur aranea lecto
Cat. 13, 8 plenus sacculus est araneorum.

*Ovidius*¹³⁾ et Catullus par poetarum fuit et moribus et
animis affinium. Hoc tamen certe praestat Ovidius, quod
in versibus faciendis summa utebatur facilitate. Itaque
aliorum poetarum imitationes hac ipsa poetica facultate ab
Ovidio sunt quasi oblitteratae. Ei, cui quidquid temptabat
dicere, versus erat, (Trist. 4, 10, 26) non fuit necesse alio-
rum verba in carminibus suis repetere, sed tantum senten-
tiam aliunde receptam novo quodammodo amictu lectoribus
praebebat. Quod si idcirco in Catulli imitationibus apud
Ovidium investigandis magis quam apud alios poetas argu-
menta in comparisonem vocanda videntur, non minus ca-
vendum est, ne similitudo argumenti iniuste Catulli aucto-
ritati tribuatur. Quam maxime ambiguum rationem ample-
xus est Zingerle, qui Ovidium imitorem quidem sed rem
quam imitatur proprio ingenio tractantem (*origineller Nach-
ahmer*) ratus, ultra quam fas, est evagatus. Catulli ter
apud Ovidium atque cum verecundia quadam facta est
mentio. In elegia in Tibulli mortem scripta (Am. 3, 9, 62)
inter poetas, qui apud inferos Tibullo obviam eunt, primum

¹³⁾ De Ovidii studiis Catullianis scripsit Zingerle *Ovidius
und sein Verhältniss zu den Vorgängern und gleichzeitigen römi-
schen Dichtern*. Innsbruck, 1869, Fasc. I pag. 49 sq., qui diligen-
tissime, quae huc pertinent, collegit.

affert *Catullum doctum hedera iuvenalia cinctum tempora*, Am. 3, 15, 7 Catullum Veronae decori esse dicit et Trist. 2, 427 Catullum lascivum vocat, non obtrectans eius virtuti.

Res, quam Ovidius saepissime tractavit est fabula infelicis Ariadnae a Theseo perfide desertae, quo gratius poetae erotico argumentum vix inveniri potest. Ariadna enim primum amat et amatur, tum deseritur ab amatore, denique in alterius ruit amplexus. Itaque Ovidius vel fuse Ariadnae miseras describit (Her. 10 Fast. 3, 459 Met. 8, 174), vel eius exemplo ad amoris praecepta utitur (Ars. am. 3, 35 Her. 16, 193). In universum Ovidius in hac de Ariadna narratione nihil attulit novi et cum Catulli descriptione consentit. Quod cum concedam, singula mythi Ariadnei, ut in Ovidio leguntur, nolim ad Catullum referre. Quam distat enim Ovidii (Her. 10 Zingerle pag. 51) et Catulli narratio, cum ille lyricorum modo animum Ariadnae aestuantem et agitatum, hic rem, ut fuit, magis epice exhibeat. Neque in singulis satis uterque poeta consentit, nam, si mittimus, quod apud Catullum ex litore Ariadna Theseum videt, apud Ovidium montem ascendit, vel, quod apud Catullum brevi pericula imminetia indicantur, Ovidius maximis eam curis agitatam facit, leguntur apud Catullum sententiae, quae prorsus desunt in Ovidiana narratione: Catulli Ariadna ita Theseum amat, ut si non uxor, certe serva eum esset secuta et cum a Theseo se desertam iam pro certo habet, Jovis iram in perfidum movet: quod utrumque ab Ovidio est alienum. Neque video, quomodo consentiant poetae iis locis, quibus Ariadnam ex summo maerore a Baccho expergefactam faciunt. Hic transitus satis abruptus apud Catullum multo mitior est apud Ovidium:

Cat. 64, 250 multiplices animo volvebat saucia curas,
at parte ex alia florens volitabat Jacchus.

Ovid. Ars. amat. 1, 537 quid mihi fiet? ait, sonuerunt
 cymbala toto
 litore et attonita tympana pulsa manu,
 excidit illa metu rupitque novissima verba,
 nullus in exanimi corpore sanguis erat,
 ecce Mimallonides . . .

Quod utraque ex parte similes leguntur sententiae, rei potius ipsius similitudo, quam Catulli auctoritas videtur causa esse, praesertim cum certissimum imitationis indicium, similitudo verborum desideretur. Hoc ipsum de Ovidii Medea (Met. 7, 9 sq.) et Scylla (Met. 8, 1 sq.) contenderim, quarum narrationes cum Catulli Ariadna vix quidquam habent commune.

Ovidii elegia in mortem psittaci scripta (Zingerle pag. 45) argumento quidem ad Catulli carmen de passere mortuo (carm. 3) accedit, forma tamen prorsus est diversa. Catulli passer arte cum Lesbia est coniunctus et propterea a poeta deploratur, quia ob eius mortem Lesbiae *turgiduli rubent ocelli*, dum Ovidius, magis virtutes ipsas psittaci canit. — In fabula Attinis, quam uterque tractavit, non solum nulla analogia, sed etiam discrepantia fontium, ex quibus hauserunt, cernitur, cum Catullus (carm. 63) Attinem per maria in Phrygiam vectum et locorum vi ad se evirandum commotum, Ovidius (Fast. 4, 223) in Phrygia natum et religione rupta in furorem ductum narret. Duo loci, quos Zingerle attulit, tam parum similitudinis habent, ut imitationem minime comprobent:

Ov. Fast. 4, 237 ille etiam saxo corpus laniavit acuto.
 Cat. 63, 5 devolvit ile acuto sibi pondera silice.

Fast. 4, 342 et feriunt molles taurea terga manus,
 Cat. 63, 10 quatiensque terga tauri teneris cava digitis.

Quamquam res, quas Zingerle e Catullo sumptas esse censet imitatione contineri agnoscere non possum, tamen nihil omnino Ovidium acceptum referre Catullo, nolim affirmare. Huius vel illius rei tractandae ansam Ovidio Catullum praebuisse conicere licet, sed, cum certiora desint indicia, quae in utroque poeta similia leguntur, non necessario Catulli auctoritati videntur tribuenda. Nihil enim attinet, quod iidem mythi ab utroque tractantur, quia apud Ovidium praeter paucos, qui item apud Catullum extant, omnes fere mythi leguntur. Sic Ovidius (Met. 11, 221 sq.) et Catullus (64, 26) Jovem in Pelea, quae in Thetida iura ipsi fuerint, narrant transtulisse, sed nullo vinculo eorum narrationes cohaerere, iam ex eo patet, quod Catullus, qui honori hoc Pelei tribuit, metu a Jove id esse factum tacet, Ovidius rem, ut fuit, exposuit. Denique in imagine Jovis tonantis (Met. 1, 179) nullum extat indicium, quod observata hic Ovidio Catulli verba (64, 204) testetur, immo Ovidius eam ex Iliadis rapsodia α, 528 sumpsit.

Quod si apud Ovidium loci inveniuntur, quibus ad verbum sententia Catulli est repetita, non pro meris imitationibus eos habeamus, sed de industria poetam *lectoribus, quibus scribebat id est hominibus elegantibus et liberaliter eruditis pulcherrimum carmen in memoriam revocasse*¹⁴⁾ credamus, necesse est. Hae sunt elocutiones, quae sententia vel eleganti forma se auribus inculcant:

Ovid. Met. 3, 353 multi illum iuvenes multae cupiere
puellae,
sed fuit in tenera tam dura superbia forma,
nulli illum pueri nullae tetigere puellae.

¹⁴⁾ Haupt. Index lectionum Beroli. 1855 pag. 6.

Cat. 62, 42 multi illum pueri multae optavere puellae,
idem cum tenui carptus defloruit ungui
nulli illum pueri nullae optavere puellae.

Ovid. Fast. 3, 473 dicebam, memini, periure et per-
fide Theseu,

ille abiit: eadem crimina Bacchus habet,
nunc quoque, nulla viro, clamabo, femina credat

Cat. 64, 132 perfide, deserto liquisti in litore Theseu
v. 143 tum iam nulla viro iuranti femina credat¹⁵⁾

Pertractatis poetis aevi Augustei,¹⁶⁾ restat iam, ut collectio poematum, quae vulgo Vergilii nomine circumfertur, quid Catullo debeat, exponamus. Quod hoc loco de iis disserimus, causa est, quod, quamvis diversissimae haec carmina habeant auctores, tamen maximam partem vel tempore Vergilii vel non longe post eius mortem videntur scripta. Studiorum Catullianorum in iis frequentissima vestigia reperiuntur diversitasque auctorum vel in eo cernitur, quod plus minusve Catulliani in singulis legitur. Qua in re primas partes tenet poema *Ciris*, cuius auctor saepissime Catullum exscripsit.¹⁷⁾ Itaque, quamquam loci

¹⁵⁾ Alios locos, qui ex imitatione Catulli fluxerunt, non affero, quia ad collectionem Zingerli non habeo, quod addam.

¹⁶⁾ Germanicus et Gratius Faliscus argumentis, quae tractabant ne Catullum imitarentur, prohibebantur.

¹⁷⁾ Muellerus Praef. Priap. pag. 43 Cirim centonem ex Catullo Virgilioque conflatum dicit; Baehrens in Jahni Ann. 105 pag. 833 eius auctorem omnes cantores Euphionis et Lucretium imitatum esse putat. Nec deest, quod ex Horatio petatum videatur cf. Serm. 2, 1, 28 *me pedibus delectat claudere verba* = *Ciris* 20 *mollis liceat pede claudere versum*.

ex Catullo petiti a Schradero (vide Ribeckii editionem) et Baehrensio sunt congesti, tamen mihi quoque aliquot Catulli imitationes contigit invenire. Atque haec congruentium locorum collatio, ut Ciris auctorem Catulli imitatore testatur, ita ad depravatas eius lectiones expediendas magno est adiumento.

Ac primum quidem pro certo haberi potest Catulli epithalamium Pelei et Thetidos multum ad Cirim valuisse. Scyllam querentem si audias, Catulli Ariadnam quasi vociferantem credas. Repetitiones ut in hoc Catulli carmine, ita in Ciri frequentissimae sunt, eademque vox in iis repetitur: *non* Ciris 178 sq. = Cat. 64, 39, Cir. 168 = Cat. 64, 63; *tum* Cir. 387 = Cat. 64, 19; *tene* Ciris 428 (*tenego*) = Cat. 64, 28. Ac ne hoc quidem omittendum est plerumque totiens eandem repeti vocem, quotiens a Catullo sit posita. Insunt loci, quibus Ciris auctor Catullum veluti umbram sequitur. Sic, quae inde a versu 163 leguntur ex Catullo sunt conflata. Nec a vero aberrabimus apostrophen ad aves versam (Cir. 195) ex Catullianae apostrophae imitatione (Cat. 64, 23) fluxisse contententes. Mediocris fuisse ingenii, qui Cirim scripsit, primo patet obtutu. Nec minus certum eum, quod natura denegasset, arte explendum esse credidisse. Etiam vestem, qua carmen procederet, e Catullo sumpsit. Ita ad illius exemplum (65, 1) carmen longiore periodo incipit, sed vide, quam distet ab auctore. Catullus enim iam quarto versu enuntiati cursum, ut decet, abruptit, in Ciri vero legimus perfectissimam periodum, sed oratore magis quam poeta dignam. Conferre liceat aliquot traseundi formulas:

Ciris 44 haec tamen interea, quae possumus, in quibus aevi
 prima rudimenta et primos exegimus annos,
 accipe dona meo multum vigilata labore.

Cat. 101, 7 nunc tamen interea haec prisco quae more
parentum
tradita sunt tristes munere ad inferias
accipe fraterno multum manantia fletu.

Cir. 116 sed neque tunc cives neque tunc rex ipse
veretur.

Cat. 64, 68 sed neque tum mitrae neque tum fluitantis
amictus.

Cir. 163 quae simul ac venis hausit sitientibus ignem,
Cat. 64, 86 hunc simul ac cupido conspexit lumine
virgo.

Cir. 252 quae prius in tenui steterat succincta crocota,
Cat. 64, 317 quae prius in levi fuerant extantia filo.

Cir. 255 nec tamen ante ullos patitur sibi reddere
voces,

Cat. 64, 188 non tamen ante mihi languescent lumina
morte.

Jam cum in priore parte versuum verba Catulli repeti
soleant, licet etiam ex hac re nonnunquam conicere, quid
locis dubiis apud Catullum legendum sit. Sic versus
Cir. 122 *at roseus medio surgebat vertice crinis* defendit
Catulli 64, 309 *at roseo niveae residebant vertice vittae*,
etiamsi *roseus vertex* minus convenire videri potest (Parcis.¹⁸⁾)

¹⁸⁾ Muellerus praef. Cat. pag. 31 hunc Ciris versum ex imi-
tatione Catulli fluxisse negat et Catullianum locum potius in versu
511 *purpureus flavo retinentem vertice vittas* Ciris auctori esse

Nescio an ad maxime depravatum initium versus Catulliani 66, 59 *hi dii veni ibi vario ne solum limine caeli* referendus sit Ciris 490 *hic velut in niveo, tenera est cum primitus ovo*, qui et metro et ratione imitationis illi videtur simillimus.¹⁹⁾

Omnino Ciris carmen imitationibus Catulli ita scatet, ut auctor nihil, quod in usum suum convertere posset, alienum iudicasse dicendus sit: modo sententias e Catullo petit, modo verba eius inserit, modo strictim ad eum alludit. Liceat, quae huc spectant, componere:

Cir. 7 altius ad magni subtendit sidera mundi,

521 omnia qui imperio terrarum milia versat.²⁰⁾

Cat. 66, 1 omnia qui magni dispexit lumina mundi,
qui stellarum ortus comperit . . .

Cir. 11 et leviter blandum liceat deponere morem,

Cat. 76, 13 difficile est longum subito deponere amorem.

obversatum credit; at hic magis ad Cat. 64, 63 *non flavo retinens subtilem vertice mitram* quadrat. Fortasse roseus vertex tribuitur Parcis, quod poeta earum vittas niveas quidem, sed roseo discrimine sibi finxit, ut iidem fere colores componuntur apud Statium Theb. 2, 737 *nectent purpureas niveo discrimine vittas*; interpretatio Ellisii nimis est contorta.

¹⁹⁾ Locus vel ingeniosissimis coniecturis varie temptatus fortasse legendus *hic velut in niveo* . . . cf. Verg. Aen. 8, 720 *ipse sedens niveo candentis limine Phoebi*; *velut* ad excusandam metaphoram *limen caeli* videtur additum. Similiter Baehrens (in Anal. Cat. et nunc in editione sua) *hic nivei vario* . . . scribit.

²⁰⁾ Baehrens l. l. pag. 849 etiam artius Ciris locum ad Catullianum adstringens pro *terrarum* reponit *stellarum*; Muellerus praef. Cat. pag. 22 recte collato Cat. 61, 205 lectionem codicum defendit, ut non opus sit coniectura Ribbeckii *terras mare sidera*.

Cir. 40 aeternum sophiae coniunctum carmine nomen,
nostra tuum senibus loqueretur pagina saeculis.

Cat. 68, 43 nec fugiens saeculis obliviscentibus aetas
illius hoc caeca nocte tegat studium
46 . . . et facite haec carta loquatur anus.

Cir. 55 . . . amat Polyhymnia verum,

Cat. 62, 16 . . . amat victoria curam.

Cir. 131 Scylla patris miseri patriaeque inventa sepulcrum,
Cat. 68, 89 Troia nefas commune sepulcrum Asiae Euro-
paeque.

Cir. 206 iamque adeo dulci devinctus lumina somno,
Cat. 64, 122 aut ut eam devinctam lumina somno.²¹⁾

Cir. 218 . . . suspicit ad celsi nitantia sidera mundi,
Cat. 64, 206 . . . concussitque micantia sidera mundus.

Cir. 219 non accepta piis promittens munera divis,
Cat. 64, 103 non ingrata tamen frustra munuscula divis
promittens

²¹⁾ Codices praeter unum nullum spatium relinquunt vocabulo, quod hoc versu desideratur. Cum Catullus vocem *somnus* aliis locis cum adiectivo iungat (fallax 64, 56 mollis 68, 5) et Ciris loco congruenti adiectivum sit additum, etiam hoc loco adiectivum desideratur. Maxime probabile *tristi* Catullum scripsisse collatis *imber tristis* 68, 56 vel *munus triste* 101, 8; ad *recta* ver. 121 facile suppleri potest *sit*.

Cir. 242 . . . non est Amathusia nostri
tam rudis

Cat. 68, 17 . . . non est dea nescia nostri.

Cir. 307 nunquam ego te summo volitantem in vertice
montis
conspiciam

Cat. 65, 10 nunquam ego te, vita frater amabilior,
aspiciam

Cir. 366 ut cum caesa pio cecidisset victima ferro,
Cat. 64, 369 quae velut ancipiti succumbens victima ferro.

Cir. 414 ille ego sum Minos sacrato foedere coniux
dicta tibi, tamen haec, etsi non accipis, audis,
Cat. 64, 373 accipiat coniux felici foedere divam.

Cir. 442 . . . iniecta tellus tumulabit harena,
Cat. 64, 153 . . . neque iniecta tumulabor mortua terra.

Cir. 448 iam fesso tandem fugiunt de corpore vires,
Cat. 64, 189 nec prius a fesso secedent corpore sensus.

Cir. 524 illi pro pietate sua

527 reddidit optatam mutato corpore vitam.

Cat. 76, 26 o dii reddite mihi hoc pro pietate mea.

Is igitur, qui Cirim scripsit, ut brevi comprehendam,
quae exposui, non solum singula e Catullo sumpsit, sed
etiam ipsam narrationem secundum eius exemplum formavit.

Alterum huius collectionis poema *Culex* a tali liberum est imitatione. Illius auctor aliena, hic sua nititur vi et quamquam occasio imitandi sanè non defuit, vix plus quam duos invenies locos e Catullo sumptos. Atque hi quidem sunt:

Culex. 223 restitui superis leti iam limine ab ipso,
Cat. 68, 4 sublevem et a mortis limine restituam.

Cul. 305 Teueria cum magno manaret sanguine tellus.
Cat. 64, 344 cum Phrygii Teuero manabunt sanguine campi.²²⁾

Cetera huius collectionis dactylica carmina raro aliquid habent Catulliani. *Copa* et *Moretum* argumento tam sunt aliena, ut occasio Catulli imitandi vix se offerre potuerit. *Dirae* uno loco fortasse ad Catullum alludunt:

Dirae 101 . . . emigrat cura medullis,
Cat. 66, 23 . . . exedit cura medullas.

In *Lydia* unus locus notandus:

Lyd. 68 bracchia formoso supponens Cypria collo,
Cat. 64, 333 levia substernens robusto bracchia collo,
in elegia, quae *Vir bonus* est inscripta certissima est imitatio:
14 non prius in dulcem declinat lumina somnum
Cat. 64, 91 non prius ex illo flagrantia declinavit lumina.

²²⁾ Pro insolenti codicum *teuen* (quod Oxon. teste Baehrensiopro praebet) et *tenen* reposui *campi* secutus plerosque editores, quae lectio omisso illo loco Statii (Achill. 1, 87) etiam Culicis versu 323 *Dardaniaeque alter fuso quod sanguine campis* comprobatur; cf. Statius Silv. 1, 2, 97 *torrentes sanguine campos*, 5, 3, 39 *Phrygios dum pingues sanguine campos*, Sil. Ital. 11, 555 *implevit sanguine campos*.

Qui *Catalecta* composuerint, eos a cantoribus Euphotionis non fuisse alienos, in propatulo est: Calvi ²³⁾ et Catulli in iis haud ambigua vestigia. Sic fortasse ad catal. 2 conscribendum, quo C. Annius rhetor ob malam verborum elisionem deridetur, ansam praebuit Catulli epigramma 84, quod est in Arrium, qui aspirationibus uti solebat. Carmen Catulli quartum sic placuit auctori catal. 8, ut parodia id retractaret. Catal. 9 in Varium et versuum numero et forma ad exemplum Catulli epigrammatis 92 videtur compositum. Versus Catulli 29, 25 *socer generque perdidistis omnia* in fine catal. 3 permutatis vocabulis repetitur. Praeterea Catullum habent auctorem

Catal. 6, 2 . . . sedes quae colis Idalias

Cat. 36, 12 quae sanctum Idalium (colis)

61, 17 qualis Idalium colens

Catal. 3, 35 cinaede Luci = Cat. 16, 2 cinaede Furi,
25, 1 Thalle. 29, 5 Romule.

Carmina Priapea vide cap. II.

L. Annaeus Seneca, qui multum debet Horatio, e Catullo dictiones tantum paucas sumpsit. Hae tamen eo certius ad Catullum referendae sunt, quod alibi fere non leguntur:

Epigr. 412, 15 (Riese Anthol.) ²⁴⁾ sed tu perque iocum
dicis vinumque.

²³⁾ Catal. 3, 2 *generque Nocturne putidum caput* et Catal. 4, 1 *superbe Nocturne putidum caput* = Calvi fragm. 3 (Mueller) *Sardi Tigelli putidum caput*.

²⁴⁾ Epigramma hoc cum quinque aliis Pithoeus primus Senecae tribuit cf. Riese Anthol. praef. pag. 40.

Cat. 50, 6 reddens mutua per iocum atque vinum.

Cat. 12, 2 . . . in ioco atque vino.

Phaedra 134 (Peiper Richter) Thesea coniux clara progenies Jovis.

Cat. 34, 6 magna progenies Jovis (Diana).

Phaedra 255 non omnis cessit ingenuo pudor

Cat. 61, 79 tardet ingenuus pudor.

Phaedra 287 sed vorat tectas penitus medullas

Herc. Oet. 1230 exedit artus penitus et totas malum
hausit medullas

Cat. 66, 23 cum penitus maestas exedit cura medullas.

Medea 584 . . . coniux viduata taedis
ardet et odit.

Cat. 85, 1 odi et amo

Troades 556 . . . post hiemes decem
totidemque messes

Cat. 95, 1 . . . nonam post denique messem
. nonamque . . . post hiemem.

Bis Seneca ad versum illum Catulli (3, 12) alludit,
quo Orcus circumscribitur:

illuc, unde negant redire quemquam

Herc. Fur. 869 nemo ad id sero venit, unde nunquam
cum semel venit, poterit reverti.

Herc. Oet. 1531 unde non umquam remeavit ullus.

Idem Catulli versus affertur in *Apocolocyntosi Divi Claudii*, quae vulgo Senecae adscribitur (§ 11 ed. Buecheler).²⁵⁾

Apud *Columellam* unam fortasse levissimam Catulli invenimus recordationem:

Columella de re rust. 10. 282

nunc ver egelidum, nunc est mollissimus annus

Cat. 46, 1 iam ver egelidos refert tepores.

Cum maxima Catulli vis in epigrammatis constet, ut in hoc quidem poesis genere semper summa uteretur auctoritate, nihil paene apud epicos poetas videtur valuisse. Unus Vergilius, qui poetae nostro fere fuit contemporaneus ideoque recenti memoria eius carmina tenuit, nonnula e Catullo petivit, ceteri epici poetae Romani Vergilium in epicis carminibus componendis secuti, Catullum neglexerunt, praesertim cum paucissimis tantum epicis carminibus a Catullo relictis occasio eius imitandi esset rara. Qui bella et similia argumenta tractaverunt, iis Homerus vel Vergilius praestantiores evaserunt auctores, quam Catullus, qui nihil paene nisi amores cecinit. Quoniam in epicis carminibus rerum condiciones saepissime oriuntur similes similibusque exprimuntur verbis, epici poetae eas ex Vergilio sumpserunt, quarum nonnulas hic Catullo debeat. Ita fit, ut nonnula non tam Catulli, quam Vergilii imitationi sint tribuenda.

Lucanus non solum argumento, quod tractat, sed etiam dicendi genere distat a Catullo. Tumidae turgidaeque intento narrationi Catullus minimam imitationis praebebat ansam. Quamquam in universum Vergilium secutus est

²⁵⁾ Cum eundem versum laudet et bis ad eum alludat, etiam hoc comprobare videtur *Apocolocyntosis* auctorem Senecam fuisse.

Lucanus, tamen Catulli non ignarus fuisse videtur. Etenim alludit nonnunquam ad Catulli locos atque eos potissimum, quibus hic magis quam solet pathetica utitur oratione. Sic Lucanus, cum Martiam mortuo Hortensio cum Catone secundas nuptias celebrantem produxit, fortasse Catulli Ariadnam mente tenuit, sed hanc ipsam imaginem verborum copia uberiores reddidit:

Luc. Phars. 2, 360 non timidum nuptae leviter tectura
pudorem,

lutea demissos velarunt flammea vultus,
balteus haud fluxos gemmis adstrinxit amictus,
colla monile decus humerisque haerentia primis,
suppara nudatos cingunt angusta lacertis.

Cat. 64, 63 non flavos retinens subtilem vertice mitram,
non contacta levi velatum pectus amictu,
non tereti strophio lactantes vineta papillas.

In effigie patriae, quae Caesari Rubiconem transgressuro se ostendit, Catulli verborum videtur recordatus, quorum vim ipse auxit:

Luc. 1, 188 turrigero canos effundens vertice crines

Cat. 64, 350 cum in cinerem canos solvent a vertice
crines.

Fortasse etiam illa horrida imago, cum Vultei cohors, ut fidem servet Caesari, ipsa mortem sibi consciscit, Catullum habet auctorem:

Luc. 4, 563 fratribus incurrunt fratres natusque parenti.

Cat. 64, 399 perfudere manus fraterno sanguine fratres
destitit extinctos natus lugere parentes.

Verborum similitudo Catullum sapit:

Luc. 6, 564 saepe etiam caris cognato in funere dira
Thessalis incubuit membris

Cat. 64, 349 saepe fatebuntur, gnatorum in funere
matres.

Quod autem Doeringius (in adnot. ad Cat. 63, 81) Lucani leonem in praedam irruentem ad Catullum credit referendum, deesse mihi videntur certiora imitationis indicia. Etenim res ipsa iam extat in Iliade (x, 170), verborum nulla inest similitudo, conexus sententiarum longe alius in utroque poeta

Luc. 1, 205 . . . sic cum squalentibus arvis
aestiferae Libyes viso leo comminus hoste
subsedit dubius, totam dum colligit iram,
mox ubi se saevae stimulavit verberare caudae
erexitque iubam vasto et grave murmur hiatu
infremuit

Cat. 63, 81 age, caede terga cauda, tua verbera patere
face cuncta mugienti fremitu loca retonent,
rutilam ferox torosa cervice quate iubam.

E phrasibus Catullianis unam tantum in Lucano reperimus. (Cat. 64, 189):

Luc. 5, 760 attonito cesserunt pectore sensus.

Silius Italicus, qui rem ipsam e Livio, genus dicendi ex plerisque poetis Romanis petivit, in Catullum nihil vel minimum studii contulisse videtur.²⁶⁾ Ex iis, quae apud eum cum Catulli verbis congruentia leguntur, elici sane potest novisse eum Catulli carmina, imitationem tamen certam vix invenies. Comprobant hoc duo loci, qui quidem, quamquam iam extant apud Vergilium, tamen recta via e Catullo translati videntur:

²⁶⁾ Silius Italicus ed. Ruperti proleg. pag. 33. — Ern. Wezel de C. Silii Italici cum fontibus tum exemplis diss. Lips. 1873, qui pag. 101 Catulli carmina nota fuisse Silio certis testimoniis confirmare non potest. — cf. recensionem huius dissertationis ab Henr. Blassio scriptam Jahni ann. 109 pag. 471 sq.

Cat. 64, 250 multiplices animo volvebat saucia curas
 Verg. Aen. 4, 1 at regina gravi iam dudum saucia cura
 Sil. Pun. 2, 482 . . . magnas volvebat saucia curas.

Cat. 64, 224 canitiem terra atque infuso pulvere foedans
 Pun. 5, 578 . . . extracta foedavit cuspide sanguis
 (canitiem)

Pun. 13, 311 . . . foedantes in pulvere crinem (canentem).

Duos locos, quos extremos attuli propterea e Catulli potius, quam Vergilii imitatione orsos putaverim, quod consentienter vox *foedandi* in iis est usurpata, quae etiam in Catullo extat, dum Vergilius *deformare* (Aen. 10, 844) et *turpare* (Aen. 12, 611) ponit. — Sacra Cybeles Romae inducta describens Silius fortasse recordatus est eorum, quae Catullus de Bacchi eiusque comitum orgiis tradidit:

Sil. It. Pun. 17, 18 circum arguta cavis tinnitibus
 aere simulque
 certabant rauco resonantia tympana pulsu

Cat. 64, 262 plangebant aliae proceris tympana palmis
 aut tereti tenues tinnitus aere ciebant.

Catulli *flagrantia lumina* (64, 91) a Silio repetitur quidem, sed una voce adiecta maiorem vim accipit: *flagrantia lumina flamma* (17, 410), Conferenda etiam Sil. It. 14, 444 *iam in limine mortis* = Cat. 68, 4 et Sil. It. 16, 581 *mentis testatur gaudia vultu* = Cat. 64, 34 *declarant gaudia vultu*.

Cum Catullus Ariadnae fabulam expeditione Argonautarum (unde in plurimis codicibus carm. 64 *argonautia* vel *argonautica* inscribitur) exornasset, *Valerius Flaccus*, qui hanc ipsam *Argonauticis* tractandam sumpsit, non potuit eum neglegere. Ac si Catulli carmen cum Flacco confe-

ratur, haud dubium est, quin hic non solum illud noverit, sed etiam in usum suum converterit. Accedit, quod amor Ariadnae adeo convenit amori Medae et condiciones personarum, quae inde sunt ortae, tam saepe existunt similes, ut sine ulla difficultate argumentum ex altero carmine in alterum transferri potuerit. In ipso Argonauticorum exordio vide, quam Flaccus ad Catulli exordium alludat:

Arg. 1. prima deum magnis canimus pervia natis
fatidicamque ratem, Scythici quae Phasidis oras
ausa sequi . . .

Cat. 64, 1 Peliaco quondam prognatae vertice pinus
dicuntur liquidas Neptuni nasse per undas
Phasidos ad fluctus et fines Aeetaeos
cum lecti iuvenes
.
ausi sunt vada salsa cita decurrere puppi.

Idem argumentum eodem carminis loco positum certum videtur imitationis indicium. Ad nuptias Pelei et Thetidos celebrandas similiter uterque poeta Chironem venientem fecit:

Arg. 1, 255 iamque aderat summo decurrens vertice
Chiron

Cat. 64, 278 quorum post abitum princeps e vertice
Pelei
advenit Chiron . . .

Quae mater Medae rapta ab Jasone filia conqueritur, sunt mutatis mutandis, quae Ariadna in litore deserta, effundit:

Arg. 8, 149 istane vota domus expectatque Hymenaei
Cat. 64, 140 . . . mihi non haec miserae sperare iubebas
sed conubia laeta, sed optatos Hymenaeos.

Arg. 8, 158 sed quid ego quemquam immeritis incuso
querelis
ipsa fugit

Cat. 64, 164 sed quid ego ignaris nequiquam conqueror
auris,
167 ille autem prope iam mediis versatur in undis.

Quod Catullus de mari tum primum nave tacto dicit:

64, 11 illa (puppis) rudem cursu prima imbuit Amphitriten,

Flaccus et ipse est usus et ad tellurem transtulit:

Arg. 1, 69 . . . ignaras Cereris qui vomere terras —
imbuit.

Imitatio Catulli iam ex iis, quos attuli locis manifesta, aliis etiam comprobatur. Itaque posthabito Vergilio, apud quem Aen. 4, 657 legitur e Catullo sumptus, recta via imitatus est Flaccus Catulli 64, 171:

Arg. 8, 432 vellem equidem nostri tetigissent litora
patris.

Catulli recordationi tribuenda sunt:

Arg. 7, 436 . . . attollens vix tandem lumina fatur

Cat. 62, 2 expectata diu vix tandem lumina tollit.

Arg. 7, 243 *incendia mentis* ex Cat. 64, 226 videtur
petitum.

Inter *Statium* et Catullum haec est ratio, ut non multa extent, quae sine ulla dubitatione huic sint tribuenda. Multum quidem studii Statius contulit in Vergilium²⁷⁾ et Horatium,²⁸⁾ Catullum multo minus aestimavit. Elegia in mortem psittaci (Silv. 2, 4), etiamsi in universum convenit

²⁷⁾ cf. adnotationes, quae inscribuntur *testes auctores imitatores* in editione O. Mülleri.

²⁸⁾ Zingerle: Zu späteren lat. Dichtern, pag. 23.

elegiae Ovidianae (Am. 2, 6), tamen potissimum in priore parte ad Catulli carmina in passerem facta, alludit:

Sil. 2, 4, 1 . . . domini facunda voluptas

Cat. 2, 1 . . . deliciae meae puellae

Apud utrumque poetam cum emphasi quadam de morte avis dicitur:

Sil. 2, 4, 9 . . . at nunc aeterna silentia Lethes

ille canorus habes . . .

Cat. 3, 11 qui nunc it per iter tenebricosum.

Ad excusandam verborum audaciam Statius (Sil. 3, 5, 5) parenthesim facit, qua Nemesin, ut sibi propitia sit, orat. Praeivit ei in hac re Catullus, cuius etiam verba respexit:

Sil. 3, 5, 5 audiat infesto licet haec Ramnusia vultu

Cat. 66, 71 pace tua fari hic liceat Ramnusia virgo.

In certis imitationibus habendum crediderim locum Thebaidis 9, 52, quo Polynices conqueritur:

Statius . . . nunc exul ego aeternumque fugatus,

quando alius misero ac melior mihi frater ademptus.

Cat. 68, 20, 92 (cf. 101, 6) . . . o misero frater adempte mihi.

Ceterum iam non vegetam fuisse memoriam Catulli apud Statium ex eo patet, quod locum illum Catulli 62, 42 ex Vergilio (Aen. 11, 581) et ex Ovidio (Met. 3, 353) exscripsit:

Theb. 2, 162 has tumidi solio et late dominantibus arvis

optavere viri

. et Achaea per oppida matres.

Silv. 1, 2, 172 . . . nam docta per urbem

carmina, qui iuvenes quae non didicere puellae.

Phaedrus fortasse uno loco Catulli est recordatus. Viator apud eum corvi voce deceptus eodem fere modo

avem exsecratur, atque Catullus Orcum, qui passerem Lesbiae abstulerit:

Phaed.²⁹) at male tibi sit, inquit, ales pessime,
qui festinantis sic detinuisti pedes

Cat. 3, 13 at vobis male sit, male tenebrae
Orci, quae omnia bella devoratis.

Poetas satiricos *Persium Juvenalem Petronium* eobrevius pertractare licet, quod in poematis eorum rarexant, quae cum Catulli carminibus in comparationem vocari possint. —

Certa Catullianae imitationis vestigia apud *Persium* inveniuntur. Dictiones enim aliquod Persianae tam sunt Catulli propriae, ut recta via eas e Catullo esse translatas maxime sit verisimile. In Persii satira 1, 87 leguntur *bellum hoc! hoc bellum? an Romule ceves?* Vox *Romule* per se non facilis intellectu, illustratur carminibus Catulli. Carmine 28 Catullus nobiles amicos perstringens dicit eos *opprobria Romuli Remique* et sequenti carmine 29 in Caesarem invectus eum *cinaedum Romulum* id est Romanum indignum Romulo dicit. Cum igitur eadem notione vox *Romulus* apud Persium usurpata videatur, facile adducor, ut credam hunc eam Catullo acceptam referre. Neque aliud de voce *fossor* pro homine incompto et ineleganti usurpata, quae praeter Pers. 5, 122 et Cat. 22, 10 non legitur contenderim. — Extat apud Persium versus ad verbum fere ex Catullo repetitus

Pers. 2, 47 tot tibi cum in flamma iunicum omenta
liquescant

Cat. 90, 6 omentum in flamma pingue liquefaciens.

²⁹) Phaedri fab. lib. sextus (22, 11) sive fab. servatae in codice Perottino ed. Orelli.

Uterque sacrum circumscribit idque tam similibus verbis facit, ut Persii versus ex imitatione Catulliana fluxisse dicendus sit. — De perverso poetico gustu conquerens Persius exemplum carminum, quae *laxa cervice* (1, 98) sint legenda affert descriptionem quandam Bacchi orgiarum, cuius primus versus Catulli imitationem manifestam reddit:

Pers. 1, 99 torva Mimmalloneis implerunt cornua bombis,

Cat. 64, 263 multis raucisonos efflabant cornua bombos.

Sive versus iste est Persii, sive id, quod scholiastae credit Jahnius (Proleg. edit. Persii pag. 74), Neronis, sive alius cuiusdam mediocris certe contemporanei poetae, videmus hic poetam Catulli studiosum, cui tumidus ille Catulliani versus exitus ita placuit, ut eum suum facere non dubitaret.³⁰⁾ Minus tamen manifestum, quod Jahnius (edit. pag. 108) contendit verba Persii. 1, 105 *et in udo est Maenas et Attis* ad duo carmina Catulli 64, 251 sq. et carm. 63 redire. Nam etiamsi Catullus et Attinis et Bacchidum mythos tractavit, tamen breviusculum episodium carm. 64, quo Bacchi comites inducantur, vix voce *Maenas* intelligi Persius velle potuit. Contra crediderim spectare verba *et in udo est Maenas et Attis* ad versus illos turgidos, quos ipse antea protulit.³¹⁾

Juvenalis semel tantum ad Catulli Lesbiam allusit. Etenim priscarum uxorū virtutes laudibus efferens non

³⁰⁾ Mihi quidem versus 1, 99 sq. Persiani videntur, de industria omnibus vehementiis (vide coacervationem consonantis *r* et vocum Mimmalloneus Bassaris Maenas) a poeta repleti, quo magis ridiculum reddat totum hoc poetarum genus.

³¹⁾ Sententiam versus Persii 1, 105 putarim: versibus bombasticis argumenta etiam fervida tractantur ut Bacchides et Attis.

tales eas fuisse dicit, quales Propertii Cynthia vel Catulli Lesbia fuerint:

6, 7 haut similis tibi, nec tibi cuius
turbavit nitidos extinctus passer ocellos.

Scholiasta Pithoeanus, cui passer Catulli iam fuit ignotus, nihil ad hunc locum adnotat nisi *matrona quaedam passerem plangens caeca facta est*, ad Lesbiam hic Iuvenalem alludere recentioribus demum intellectum est.³²⁾

Petronius, num recta Catulliani quid expresserit, in ambiguo est, quia, quamquam tres loci apud utrumque similes extant, tamen eos ex aliis poetis esse sumptos, haud a vero est alienum. Sic elocutio:

Petr. 121, 102 Buech. tunc Fortuna levi defudit
pectore voces

Cat. 64, 202 has postquam maesto profudit pectore
voces,

ab aliis usurpata (Val. Flac. 1, 504); tum versus

Pet. 121, 106 . . . leviorque exurit flamma medullas

Cat. 100, 7 cum vesana meas torreret flamma medullas

Cat. 66, 23 cum penitus maestus exedit cura medullas.

omnium huc pertinentium locorum proxime ad Catulliana verba accedit, quamquam res ipsa et similis coniunctio verborum apud poetas Romanos frequentissima est. Tertius denique locus (127, 3) *Juppiter et cuncto concepit pectore flammam*, quamvis artissime cum Cat. 64, 92 cohaereat, non ex Catullo videtur sumptus. Cum enim Catullus 64, 92 et simili phrasi 64, 189 *corpore* posuit, omnes, qui eadem phrasi utuntur, Vergilium et Ovidium secuti *pectore* exhibent; tantum loco Ciris 448 ad verbum repetitur Cat. 64, 189.

³²⁾ Cramer. Juv. sat. commentarii. Mantissa schol. antiq. pag. 598.

Calpurnius nihil exhibet Catulliani; de *Martiali* vide cap. II.

In carminibus poetarum, qui tertio p. Christ. saeculo scripserunt vestigia Catulliana prorsus desunt. *Serenus Sammonicus* in veteribus scriptoribus satis versatus³³⁾ Catulli studiosum se fuisse nulla re est testatus. Eodem modo *Nemesianus*, cui occasio Catulli imitandi praecipue in eclogis non deerat, ab eo abhorret. Inter argumenta ex mythologia petita, quae in exordio Cyneget. 14 sq. enumerat, quae iam *magnorum praecepit copia vatum*, nullum legitur, quod facile ad Catulli carm. 64 possit referri.

Ausonius Magnus rhetor idemque poeta propter occupationes suas rhetoricas et grammaticas plerosque poetas Romanos ita habuit cognitos, ut carmina ipsius referta sint eorum allusionibus et imitationibus. Exspoliavit Horatium Vergilium, ex cuius versibus centones composuit, exscripsit Plautum Terentium Lucretium Tibullum Ovidium Lucanum Statium Persium Juvenalem Martialem³⁴⁾. Nostrum quoque poetam Ausonium legisse vel ex eo patet, quod bis eius mentionem fecit. In praef. Ed. 11 (pag. 189 ed. Bip.) circumspiciens Ausonius, cui consecret novum carmen laudat versum illum Catullianum 1, 1 *cui dono lepidum novum libellum* eumque nimis modeste corrigit *cui dono illepidum rudem libellum*. Idem in praef. ad Pacatum (pag. 332) fecit, qua metro phalaeceo usus propius ad Catullum accedit. Quod si quis tamen in poeta, quem alienos flosculos in usum suum convertisse constat, multas imitationes Catulli expe-

³³⁾ Laudantur ab eo: de medic. praec. versu 430 Plautus, 533 Horatius, 613 Lucretius, 714 (cf. 1102) Ennius, 728 Livius, 850 Varro, 851 Plinius, 1046 Titinus. Imitatus est praecipue Horatium et Lucretium (cf. Weber corp. poet. lat. proleg. pag. 62).

³⁴⁾ Zingerle zu spät. lat. Dichtern pag. 34 sq.

ctaverit, valde is erret. Occasio Catulli imitandi profecto non deerat, quia Ausonius praeter pauca graviora carmina, leviora tantum tractavit argumenta. Sed quam distant eius epigrammata, quae *nugas* (pag. 189) vel *poemata* (pag. 168) appellavit a Catullianis. Nulla in iis vis epigrammatica, nihil leporis. Epigrammata Ausonii in Bissulam servam, quae lasciva fore in praefatione (pag. 167) pollicetur, ad quae conscribenda totum potuit exspoliare Catullum, rhetorem magis quam poetam sapiunt. Ausonium igitur, quamquam bis Catullum commemoravit, nosse quidem nostrum poetam non nego, multa autem eius carmina memoria tenuisse nego. Sic e carmine dedicatorio Catulli bis eundem versum attulit, sic etiam, id, quod multo manifestius est, meminisse videtur, quae Catullus de mortuo fratre conqueritur, quia inde quasi cyclus quidam allusionum in *Epitaphiis heroum* ortus est:

Cat. 68, 89 Troia nefas commune sepulcrum Asiae
Europaeque.

Troia virum et virtutum omnium acerba cinis.

68, 94, tecum una tota est nostra sepulta domus
omnia tecum una perierunt gaudia nostra,
quibus conferenda sive argumentum, sive formam spectas:

Epit. 14, 1 Hectoris hic tumulus, cum quo sua Troia
sepulta est.

Epit. 23, 4 confugi ad cineres Hectoreos genitor
illic et natos Troiam Asiamque sepultam
inveni....

Epit. 24, 3 Hectoris et patris simul est commune
sepulcrum.

Epit. 36, 5 nulla mihi veteris perierunt gaudia vitae

Praeter duos, quos attuli locos fortasse Ausonio notum
fuit carmen Catulli 63, quia in Epist. 25, 20 (pag. 281)
aliquot verba ex recordatione Catulli fluxisse videntur.

Aus. cymbala dant flictu sonitum, dant pulpita saltu
icta pedum, tentis reboant cava tympana tergis.

Cat. 63, 10 quatiensque terga tauri teneris cava digitis
63, 21 ubi cymbalum sonat vox, ubi tympana
reboant.

Elocutio (Ludus sept. sap. Prol. 4 pag. 138) *quid erubescis tu togate Romule* non videtur ad Catulli *cinaede Romule* (29, 5), sed potius ad Persium, qui ipsi fuit propior, referenda.

Claudianus, quem omnes fere poetas Romanos exspoliase cuique vel obiter eius carmina legenti fit perspicuum, nostrum quoque non neglexit poetam, sed sive aetate remotior Catullus fuit, sive illo tempore fama eius atque auctoritas iam evanescere coepit, sive id, quod magis verisimile videtur, carmina eius propter metrorum diversitatem exiguum praebuerunt imitationis spatium, parum apud Claudianum valet Catullus. Docto Claudiani stilo magis Vergilii Lucani et praecipue Statii carmina, quam levia et iocosa Catulli epigrammata conveniebant. Itaque, si quis Claudiani carmina, ut ita dicam, membratim ceciderit et ad singulos auctores retulerit, pro magna imitationum copia satis parvum Catullianarum sententiarum et dictionum numerum inveniet.

Ac primum componamus, quae non tam si formam, quam si sententiam spectas, apud Claudianum ex Catullo sint petita. In carminibus nuptialibus, quae plura Claudianus scripsit, nonnulla ex imitatione Catullianorum carminum videntur fluxisse. Exordium carminis Fescennini (14, 1 Gesner), Claudiani aperte exordium Catulli carminis 62 redolet. In quo etiam orationis habitus ad Catullum accedit, comparatio amantium complexus cum hedera vel alia planta arborem circumdante ex Catulli carm. 61 sumpta:

Claud. 14, 1 attollens thalamis Idalium iubar
 dilectus Veneri nascitur Hesperus,
 iam nuptae trepidat sollicitus pudor,
 iam produnt lacrimas flammea simplices

Cat. 62, 1 Vesper adest, iuvenes, consurgite, Vesper Olympo
 expectata diu vix tandem lumina tollit,
 surgere iam tempus, iam pingues linquere mensas.

Claud. 14, 18 tam iunctis manibus nectite vincula
 quam frondens hederā stringitur aesculus
 quam lento premitur palmite populus.

Cat. 61, 33 (cf. 61, 102) mentem amore revinciens,
 ut tenax hederā huc et huc
 arborem implicat errans.

Manifestissima imitatio in Fesc. 14, 29 cernitur, ubi
 Claudianus pulcherrimam imaginem Catulli, qua ille concu-
 bitum adumbravit, repetivit:

Claud. nocturni referens vulnera proelii.

Cat. 66, 13 dulcia nocturnae referens vestigia rixae.

Quod si sub finem epithalamii Palladii et Celerinae
 (31, 130) Claudianus Venerem coniuges votis prosequentem
 et, ut amorem exerceant, hortantem fecit, fortasse recorda-
 tus est versuum Catulli item in fine carm. 61 positorum:

Claud. 31. 130 vivite concordēs et nostrum discite
 munus.

Cat. 61, 225 . . . at boni
 coniuges, bene vivite et
 munere assiduo valentem
 exercete iuventam.

Levissimam imitationem Catulli prae se ferre videntur
 versus aliquot Claudiani in primo cons. Stilichonis (22,
 194). Ut enim Catullus carm. 64, 38 sq. animos Thessa-
 lorum nuptiis Pelei et Thetidos occupatos esse laboribus

quotidianis desertis exprimit, sic Claudianus Stilichonis opera pacem in Pannonia restitutam iisdem laboribus denuo susceptis, describit. Praevisse hic Claudiano Catullum eo fit verisimilius, quod etiam in verbis aliqua inest similitudo:

Claud. rursum ante novat nigras robigine falces
exesosque situ cogit splendere ligones.

Cat. 64, 41 non falx attenuat frondatorum arboris umbram
squalida desertis robigo infertur aratris.

Fortasse etiam ex Catulli carm. 64, 93 vel 66, 23
sumpsit Claudianus:

28, 78 et penitus totis inolevit Roma medullis.

36, 152 atque imis vibrat tremor ossa medullis ³⁵⁾.

Notandi duo pares exitus versuum, quos alibi non legi:
Claud. 25, 1 *excita somno* = Cat. 64, 56 et Claud. 17, 204 *tunditur unda* = Cat. 11, 4 (versus adonius). Aliae dictiones imprimis, quibus animi affectus exprimuntur, cum iam apud alios poetas Romanos extent, num ex Catullo manaverint, dubitari potest³⁶⁾. Denique similitudinem aliquam prae se ferunt versus:

Claud. consul. Prob. et Olibr. 272 (cf. Germanici Progn.
3, 123) et liquidi elementia aura Favoni

Cat. 64, 282 aura parit flores tepidi fecunda Favoni.

Apollinaris Sidonius, quem extremum sum tractaturus et aetate, qua vixit et rebus, quas egit et moribus a Catullo tam videtur remotus, ut omnino ambigi possit, num Catullum legerit. Homo ingenii satis exigui omnibus occasionibus carmina in promptu habuit (Epist. 4, 8). Elegantiae ignarus hendecasyllabis, quos Catullus ad breviuscula

³⁵⁾ Versus hic ex altera parte recordatione Vergiliani Aen. 2, 120 *gelidusque per ima cucurrit* — *ossa tremor* est conflatus.

³⁶⁾ Claud. 28, 148 = Cat. 64, 250 — 29, 91 = Cat. 64, 122 — 33, 5 = Cat. 63, 189 et 76, 22.

epigrammata usurpavit, longissima poemata conscripsit neque in elegiis iis parcebat (Epist. 2, 8 — 3, 12). Ex ea quidem re, quod, cum omnes poetas Romanos enumeravit (carm. 9, 263) Catulli quoque nomen attulit, non sequitur eum Catulli carmina legisse, praesertim cum alibi nullam eius fecerit mentionem (carm. 23, 145) ³⁷⁾. Poetae, ad quorum exemplum suam artem formavit fuerunt, inter veteres Statius, ³⁸⁾ inter recentiores Claudianus ³⁹⁾. Si quid apud Sidonium legitur (sunt autem pauca), quod etiam apud Catullum extet, hoc idem apud alios poetas invenitur, qui ante Sidonium scripserunt, ut, ad quemnam referendum sit, non statim liqueat. Sid. carm. 7, 338 *mentem curarum fluctibus urget* convenit quidem Catulliano 64, 62 *magnis curarum fluctuat undis*, sed multo verisimilius id ex Vergilii Aen. 8, 19 *magno curarum fluctuat aestu* pendere. Simili modo dictum illud Catullianum (95, 7) de malorum poematum ad scombros involvendo usu Sidonius (9, 315) fortasse non tam ex Catullo, quam ex Martiali (Epig. 3. 50, 2), qui ei aetate propior fuit, sumpsit. Carm. 9, 237 Pompeium et Caesarem verbis *gener socerque* intelligi vult, ut Catullus carm. 29, 28, sed ne hic quidem imitatio est Catulli, cum iam in Catal. Verg. 3, 6 ille versus extet et auctor huius carminis aequae atque Sidonius ordinem verborum *socer ge-*

³⁷⁾ Ceterum hoc ipso loco Lucretium Juvenalem Persium Silium Italicum Valerium Flaccum praeterivit.

³⁸⁾ Marklandus ad Statii Silv. 2, 7, 10 *perpetuus Statii imitator* et passim.

³⁹⁾ Iacobi Sirmondi opera Parisiis 1696 vol. I ad Ap. Sid. carm. 7, 17 *multa sunt in poematis Sidonii ad exemplum efficta Claudiani, ad cuius imitationem argumentorum similitudine ducebatur.*

nerque inverterit. Praeter ea nihil apud Sidonium invenitur, quod ad Catullum sit referendum.

In hac poetarum Romanorum cum Catullo comparatione, silentio praetermisi ea, quae quasi hereditate quadam a priscis poetis accepta in omnium poetarum ore vigeant. Elocutiones aliquot maximam partem ex Graecis poetis receptae priscorum poetarum opera firmam stabilemque formam acceperunt, qua eorum sectatores constanter uti sunt. Adde, quod, cum pleraque carmina latina dactylico sint scripta metro, elocutiones propter metri rationem minus potuerunt mutari. Nisi igitur singularis similitudo verborum vel proximi loci imitationem produnt, eiusmodi elocutiones in comparationem non sunt vocandae. Eadem de causa missos fere feci eosdem exitus versuum. Quintus et quartus hexametri pes ($- \cup \cup - \cup$) tam saepe duobus iisdem verbis apud poetas epicos continetur, ut iure id genus verborum commune poetarum bonum sit dicendum.

Quod si igitur in exordio huius capitis dixi, posthabita argumenti similitudine similitudinem verborum haud ambiguum esse imitationis indicium, huic addendum videtur, nonnumquam tot poetas unam iisdem verbis sententiam expressisse, ut cui sit eius auctoritas vindicanda diiudicari nequeat. Quod uno exemplo comprobare liceat. Satis trita est sententia, quae saepius in carminibus poetarum Romanorum occurrit, vota et dicta hominum ventis et procellis discerpi. Catullus primus videtur eam cum suavitate adhibuisse:

64, 59 irrita ventosae linquens promissa procellae.

64, 142 quae cuncta aerei discerpunt irrita venti.

30, 9 idem nunc retrahis te ac tua dicta omnia factaque ventos irrita ferre ac nebulas aerias sinis

70, 3. . . sed mulier cupido quod dicit amanti
in vento et rapida scribere oportet aqua.

Sequitur congeries locorum, quibus idem iisdem fere verbis dictum habes ⁴⁰⁾:

Verg. Aen. 9, 312 . . . sed aurae

omnia discerpunt et nubibus irrita donant.

Aen. 11, 794 . . . voti Phoebus

. . . partem volucres dispersit in auras.

Aen. 11, 798 . . . inque notos vocem vertere procellae.

Prop. 3, 8, 45 . . . haec videam rapidas in vanum
ferre procellas

quae tibi terra velim, quae tibi fiant aqua.

Prop. 5, 7, 21 foederis . . . cuius fallacia verba

non audituri diripuerunt noti. . . .

Culex 380 et 383 et tamen etsi audis dimittas omnia ventis
et meas diffusas rapiuntur dicta per auras.

Claud. Rapt. Proserp. 3, 133 . . . procul irrita venti
dicta ferant. . . .

Hauptius ⁴¹⁾ ex Catulli imitatione fluxisse putat duos
eiusmodi locos:

Stat. Achill. 2, 281 irrita ventosae rapiebant verba
procellae.

Tibull. 3, 6. 27 . . . venti temeraria vota
aeriae et nubes diripienda ferant.

Etiam si concedo de priore loco, quo versus Catulli
(64, 59) paene ad verbum est repetitus, tamen non possum
mihi persuadere alterum ex Cat. 30, 10 esse descriptum. Ce-
teri, quos attuli loci omnes inter se similitudine sententiae
et verborum cohaerent, tamen ad cuius exemplum sint
compositi, haud facile decernas.

⁴⁰⁾ Zingerle Ovidius etc. fasc. I pag. 39 locos huc perti-
nentes ex Catullo Tibullo Propertio Ovidio conguessit; equidem prae-
ter Catullianos composui locos ab eo non laudatos.

⁴¹⁾ Index lect. Berol. 1855 semest. aest. pag. 6.

II.

Catullus, cum iam iuvenili aetate musis studium suum consecrasset, haud dubie primum imitationi alexandrinorum poetarum se dedit iisque auctoribus maiora carmina dactylico metro scribenda aggressus est. Ingenio fervido hac exercitatione polito mox aliam viam intravit novumque Romanis poesis genus dedit. Spreto maiorum poematum genere, quae ipse senserat utque senserat effundebat. Itaque genus *nugarum*, quas ipse vocavit, ab eo originem ducit. Neque alius poeta Romanus fuit, qui magis Catullo natura fere ipsa ad id genus Romam transferendum, esset destinatus. Fuit Catullus iuvenis et corpore et animo, ingenio facili et urbano, moribus minime severis, pulchri non solum diligens sed etiam sciens; res familiaris ei etsi non magna, attamen tanta fuit, ut nemini ingenium in servitium esset dandum. Fecit igitur carmina, non tam ut in posterorum ora veniret (nulla apud eum fit mentio immortalitatis), quam ut sibi ipsi satisfaceret. Hae carminum Catullianorum virtutes effecerunt, ut recentiore aetate Catullus lyricorum poetarum Romanorum summus putetur.

Neque minus in antiquitate carmina eius placuisse et praecedenti capite exposui et ex eo elucet, quod nonnulli poetae Romani ad Catulli exemplum carmina sua composuerunt. Non fuerunt quidem ii multi neque auctori suo ingenio pares. Plerique eorum (ut poetae, quos Plinius minor affert) satis habentes Catulliano more lusisse, re vera videntur nugati esse. Itaque non casu sane factum est, quod nunc eorum carminum pauca tantum fragmina extant. Sectatores Catulli variis modis auctorem suum imitati sunt. Alii malam tantum Catulli partem lasciviam et obscenitatem, alii eius acerbum epigrammatum genus, alii facetam et iocosam tractandi artem secuti sunt. Hoc tamen consentiunt, quod metra Catulli iambos et praecipue hendecasyllabos, quos ille ex Graecia Romam transtulit et ad perfectionis gradum adduxit, coluerunt.

Sed iam tempore Catulli extitere poetae, qui artius ad eius artem poeticam carmina sua adstringerent. Inter quos primum obtinet locum *Licinius Calvus*, Catullo non solum amicus sed etiam ingenio proximus, id, quod vel ex eo cognosci potest, quod saepissime una cum illo commemoratur ⁴²⁾. Qualis inter hos poetas Catullumque sit ratio, quia carmina eorum praeter pauca fragmenta nobis non sunt conservata, non liquet. Hoc tamen videtur certum Catullum quasi principem huius generis poetarum fuisse illosque, quos Catullus familiari usu dignos habuerit, aliquid in hoc genere elaborasse.

Etiam post Catullum mortuum non defuisse videntur poetae Catulliani, sed quod carmina eorum minimi fuerunt momenti vel fama eorum magnorum poetarum nominibus

⁴²⁾ Horat. Serm. 1, 10, 19 Prop. 3, 20, 5, Ovid. Am. 3, 63. Sentius Augurinus apud Plinium Epist. 4, 27.

obliterata est, nihil fere de iis traditum est. Catulliano more composita videntur carmina poetae, quem Horatius (Serm. 1, 10, 19) simium appellat, quem Acro scholiasta *Demetrium* quendam dicit ⁴³⁾. Martialis (praef. lib. I), ubi de epigrammatum lingua disserit, Catullum *Marsum Pedonem Gaetulicum* auctores enumerat, Ex hoc et quia saepius apud Martialem (Epig. 5, 5 — 7, 99, 7) Marsus et Peto una cum Catullo nominantur, colligi possit eos ad Catulli exemplum epigrammata panxisse.

Multa Catullianae poesis vestigia in carminibus *Priapeis* inveniuntur. Poetae Priapei illam Catulli regulam (carm. 16) versus tum demum placere, cum essent molliculi et parum pudici et cum libidinem hominum incitarent, carminibus suis secuti sunt. Itaque Priapea referta sunt lascivia et obscenitate, in qua Catulli auctoritas potest agnosci. Eisdem elocutiones, easdem voces obscenas in illis reperies. Leve illud Priapeorum et facetum genus dicendi, lascivum quidem, sed haud iniucundum ad Catulli dictionem, quam ipse lepidam neque invenustam dicit, accedit. Quicumque extiterunt Priapeorum auctores, hoc tamen certum eos Catullianae urbanitati summa cum facilitate se accommodasse ⁴⁴⁾. Nonnulla carmina Priapea tam prope ad Catulliana accedunt, ut, illa si legas, leviora Catulli carmina legere tibi videare. Accedit, quod eadem fere adhibita sunt metra ⁴⁵⁾. Haec Catulli imitatio etiam in singulis cernitur. Dedicatio Priapeorum (priap. 2 Mueller)

⁴³⁾ Acro qui dramatopoeos erat h. e. amatorias cantiones scripserat.

⁴⁴⁾ Nonnulla Priapeorum augusteo aevo esse orta docet, quod Verg. Georg. 4, 134 ad Priap. 83, 2 alludit.

⁴⁵⁾ L. Mueller Praef. Priap. pag. 42 et 79.

omnino Catullianae respondet id, quod maxime in fine cernitur.

Priap. 2, 9 ergo quidquid id est, quod otiosus
templi parietibus tui notavi,
in partem accipias bonam, rogamus.

Cat. 1, 8 quare habe tibi, quidquid hoc libelli est.

Etiam aliae apertae imitationes saepissime in exitu carminum priapeorum reperiuntur, ut priap. 35 versus Catulli 16, 1 *pedicabo ego vos et inrumabo*, qui carmen incipit simulque concludit, est repetitus. Item, ut apud Catullum carmen 21 finitur voce inrumandi, ita in eam exeunt Priap. 70, 13

(ne) custodes habeatis inrumatos

Priap. 43, 4 omnes ne dubitetis inrumabo

Cat. 21, 13 ne finem facias, sed inrumatus.

Cum cardo totius epigrammatis in eius exitu vertatur Catullusque hac in re summus artifex fuerit, non casu sane factum esse credo, quod tam saepe Priapea Catullianis versibus finiuntur. Id igitur, quod in epigrammate et gravissimum et difficillimum est, Priapeorum poetae ex Catullo sumpserunt, cetera de suo expleverunt. Exitus Catullianos agnoscas.

Priap. 1, 7 aut igitur tunicam parti praetende tegendae,
aut quibus hanc oculis adspicis, ista lege.

Cat. 69, 9 quare aut crudelem nasorum interfice pestem
aut admirari desine, cur fugiant.

Priap. 52, 12 cum tantum sciet esse mentularum

Cat. 5, 13 cum tantum sciat esse basiorum.

Versus, qui praecedat Priap. 52, 11 *quare si sapiet malum cavebit* ex Catulli depromptus carm. 35, 7 *quare si sapiet viam vorabit*. Cum inter exitus Catulli carminum

et Priapeorum tanta sit congruentia fortasse etiam ex imitatione Catulli fluxit:

Priap. 50, 5 quae si contigerit fruenda nobis
totam sutilibus, Priape noster,
cingemus tibi mentulam corona.

Cat. 13. 13 quod tu cum olfacies, deos rogabis,
totum ut te faciant, Fabulle, nasum.

In furibus increpandis alludunt Priapeorum auctores
ad Catulli carm. 12:

Priap. 52, 1 heus tu, non bene qui manum rapacem
mandato mihi contines ab horto

Cat. 12, 1 Marucine Asini, manu sinistra
non belle uteris in ioco atque vino.

Priap. 55, 3 nec movet amissi tam me iactura pudorque
Cat. 12, 12 quod me non movet aestimatione.

Exsecratio malorum poetarum, quae Priap. 61, 13 legitur fortasse ex Catullo petita (14, 5 et 23), Catulliano more (cf. c. 25) in exordio carm. 46 adiectiva comparativo gradu cumulantur. Jocosae elocutio Catulli 25, 1 sq. *mollior*, . . . *anseris medullula* ad verbum fere Priap. 64, 1 reddit. Ceterum in copia vocabulorum obscenorum mire auctores Priapeorum cum Catullo consentiunt; omissis iis, quae sunt vulgaria congruunt in verbis: *inrumare pedicare cefututus* (Cat. 6, 13 Priap. 26, 7); *teli* obscena notio (Priap. 9, 14) fortasse ex Cat. 56, 7 tracta est ⁴⁶⁾. In carmine populari Priapeo (Meyer Anthol. 1704, 49) occurrit versus Catulli 2, 13

⁴⁶⁾ Codicum lectionem *pro telo* praeferam vulgatae *protelo*, quia et magis quadrat ad *cecid*i et vim epigrammatis auget.

quod zonam solvit diu ligatam
Priap. zonulam ut solvat diu ligatam.

Vox deminutiva *zonula*, quam Franc. Teuffel⁴⁷⁾ vocibus Catulli singularibus adnumerat, ex Cat. 61, 52 *tibi virgines zonula solvunt sinus* in carmen Priapeum irrepsit.

Aetas, qua Catullus maximam habuerit auctoritatem, qua poesis Catulliana maxime floruerit, est primum post Chr. n. saeculum. Quamquam ex iis, quae supra diximus, satis liquet poetas Romanos augustei aevi a poeta nostro non fuisse alienos, tamen oblitteratam quodam modo hoc tempore eius famam fuisse, quisque concedet. Grandibus poematis Vergilli Horatii nugae Catulli concedere sunt coactae. Legebatur sane Catullus et imitabantur eum etiam summi poetae Romani, sed tantum aestimationis, quantum ceteris certe ei non contigit. Ante omnes Vergilius civium suorum animos tenebat devinctos, carmina eius diversis occasionibus recitabantur et ad centones componendos adhibebantur, ipse deorum modo cultus a Quintiliano (10, 1, 85) omnium poetarum graecorum romanorumque Homero proximus habebatur, nec paene minores Horatio laudes tribuebantur, quem Quintilianus (10, 1, 96) fere solum lyricorum poetarum dignum censet, qui legatur. Poetae Romani, quos totus orbis terrarum admiraretur, quam, qui paucos tantum haberent amatores, sequi praetulerunt. Mutatae tamen sunt partes, cum mortuis augustei aevi poetis poetica studia maxime quidem divulgarentur, sed ingenium poeticum in plerisque desideraretur. Haec fuit aetas, in qua minora poemata viguerant. Et quoniam in hoc genere Catullus summa cum laude versatus erat, Catulliana poesis haud

⁴⁷⁾ I. I. pag. 13.

ignobilem occupavit locum. Ad imperatorum exemplar, qui fere omnes artem poeticam temptabant, Romani poesim quasi necessario more fovebant. Imprimis Catulliano more ludere ab occupationibus otiosum (Petronius 91) paene in consuetudinem venisse videatur. Etsi damnatus a Quintiliano Catullus tamen hoc tempore valuit multosque habuit sectatores. *Nugae* vel *poematia* ⁴⁸⁾ (Plin. Epist. 4, 4, 27 — 14, 18) hoc genus carminum appellatum est metrumque saepissime usurpatum phalaeceum.

Quorum poetarum Catullianorum carmina una cum nominibus perierunt, paucorum tantum Plinius minor mentionem fecit. Quid isti in hoc genere praestiterint, quia alibi non nominantur, vix dubium esse potest; certe Plinii, qui omnia summis laudibus effert, iudicio niti non licet. Neque tam poesi fuerunt dediti, ut nihil praeter illam exercebant, immo vero aliis rebus intenti poesim ita tractabant, ut usui et consuetudini morem gererent; neque parvus eorum fuisse videtur numerus, quoniam Plinius (Epist. 7, 4, 8) multorum se ductum exemplo carminum volumen scripsisse dicit.

Pompeium Saturninum Plinius (1, 16, 5) versus, quales Catullus et Calvus scripsisse dicit. Etiamsi nullum eius carmen notum, tamen ex ipsa Plinii descriptione Catulli genus agnoscas. Versus eius enim dicuntur molles levesque pleni leporis dulcedinis amaritudinis amoris. Quod etiam duriusculi inter illos erant, id Plinius Catulli auctoritati tribuit. Ceterum non multum Saturninum in hoc genere praestitisse, vel ex eo colligi potest, quod, qui simul in foro causas ageret historiam epistolasque scriberet, poesim magis

⁴⁸⁾ Friedlaender. Darstellungen aus der Sittengeschichte Roms Vol. III pag. 353 *poetische Tändeleien* vertit.

ludibrii causa exercuisse videtur. — Summis laudibus Plinius (4, 27) *Sentium*⁴⁹⁾ *Augurinum* dignum credit poematisque eius omnes virtutes tribuit: *multa tenuiter multa sublimiter multa venuste multa tenere multa cum bile* esse dicta iudicans. Catulliano more Augurinum scripsisse et Plinii verba indicant et ipse carmine, quod laudatur, confitetur. Si e fragmento parvo concludere licet, satis fatuus videtur fuisse id, quod sane Plinii iudicio non convenit, sed is non solum omnino mitissimus est carminum censor, sed etiam ipse ab Augurino carminibus celebratus erat, ut facile iudicio sobrio de eo destitui posset. — *Plinius* quoque ipse hoc poetarum numero recipiendus est. Multa ille poesis genera temptavit (Epist. 7, 4); scripsit graece tragoediam elegias epica iambica carmina, denique *separatim hendecasyllaborum volumen* condidit. Neque multum operae iis dedisse videtur, quum in itinere eos vel in balneis componeret. Carmina eius, quae levis videntur fuisse argumenti (4, 14), haud dubie ad Catulli exemplum a lascivia non fuerunt aliena, certe Catulliano more ab impudicitiae crimine se defendit hominem se esse dicens (5, 3 cf. Martialis 10, 4). Item secundum Catullum carmina sua nugas dicit (4, 14, 8) metroque utitur phalaeceo. — Ex hoc genere poetarum praeter alios Martialis (12, 24) *Unicum* quendam cognatum sibi commemorat, qui fortasse Catullum secutus erotica et lasciva composuit carmina. Ratio, qua ingenium *Voconii* in epitaphio (Anthol. lat. Meyeri 208) describitur *lascivus versu mente pudicus eras*, eum Catulliano more carmina composuisse videtur prodere.

Eiusmodi poemata tamdiu valebant, quamdiu vixerunt

⁴⁹⁾ Mommsenius in indice Keilianae editionis Plinii *Servius Augurinus* scribendum censet.

eorum auctores. Dum in parvis poematis parvis etiam ingeniis hi Catulli imitatores elaborabant, extitit poeta hoc paene dignus, qui ingenii sui haud inscius ad Catullianum inclinavit genus *Martialis*. Itaque non aliorum ductus exemplo, non quo facillimum id duxisset, sed quia vim suam bene novit, hunc secutus est. Epigrammata adamavit (8, 56, 23) neque *si munera Maecenatis* sibi contigissent (praef. lib. I — 3, 5, 6 — 7, 99, 7) hoc genus se esse deserturum profitetur. Quod si igitur sua carmina circumscribit, definit totum genus (10, 4): alios poetas mythologiae deditos monstra modo canere, sua poemata hominem sapere. Quae cum ita sint, reperies ideo in illo easdem virtutes eademque vitia atque in Catullo: lasciviam obscenitatem urbanitatem acerbitem. Ac ne forma quidem dissentit, nam (excepto hexametro metroque epodico, quibus rarissime est usus) eadem apud utrumque occurrunt metra.

Et cum Martialem poetam dico Catullianum, ipsum habeo consentientem. Non liquet quidem, qualis insit ratio inter Martialem poetasque, quos auctores suos afferat, hoc tamen certum confugisse eum saepe ad poetam, qui totius generis extiterit auctor. Etsi nulli poetae Romano principatum concedere vult (10, 78, 14), Catullum tamen unum maiorem fatetur. Nullus igitur poeta Romanus tam saepe apud Martialem commemoratur, quam Catullus. Quanta in eum fuerit verecundia epithetis, quae ei tribuit, indicat: *facundus* (5, 30, 3), *argutus* (6, 34, 7), *tener* (7, 14, 3), *doctus* (8, 73, 8), *tenuis* (10, 103, 5). Catullum suum non dubitat equiparare cum Marone (14, 195), allusiones ad Catullum sunt frequentissimae nonnullisque Catullianis sententiis proverbiorum loco utitur. Ubi de fervido amore dicitur, Catulli amor in Lesbiam commemoratur (12, 44, 5), basia permulta vel acria appellantur Catulliana (11, 6, 14 — 12, 59, 3), saepissime ad passerem Catulli alludit (1, 7, 3 —

1, 109, 1 — 4, 14, 13 — 7, 14, 3 — 11, 6, 16 — 14, 77), Veronam patriam Catulli describit (14, 100 — 14, 152), Catulli nomine facultatem deridendi significat (12, 83, 4 *quantum nec duo dicerent Catulli*). Habitus epigrammatum Martialis in universum convenit generi Catulliano id, quod sane non obstat, quominus in singulis ad alios alludat poetas, ut ad Horatium.⁵⁰⁾ Sed etiam si haec mittas ex ipsis imitationibus Catulli eum artiore vinculo cum illo cohaerere tibi erit manifestum.

Ac primum vide, quanta sit similitudo argumenti inter Martialem et Catullum. Carmen Catulli dedicatorium, quod videtur fere in ore Romanorum versatum esse (cf. Ellis ad carm. 1) apud Martialem libera imitatione tractatum (7, 26). Non repetuntur quidem singula sed id, quod carmen Catulli venustissimum reddit, modestum iudicium, quod ipse de carminibus suis tulit, etiam apud Martialem legitur:

Mart. 7, 26, 3 . . . hoc quaecunque, cuius aliqua pars ipse est.

7, 26, 7 quanto mearum seis amore nugarum flagret

Cat. 1, 4 meas esse aliquid putare nugas

1, 9 quare habe tibi quidquid hoc libelli quaecunque . . .

Pulcherrimum Catulli epigramma (101), quod in mortem fratris scripsit, haud dubie ansam Martiali praebuit duorum carminum conscribendorum: in mortem Alcimi (1, 88) et in mortem Rufi (6, 85). Catulli exemplo ductus

⁵⁰⁾ Adnoto pauca Mart. 9, 99, 9 = Hor. Serm. 1, 1, 55 — Mart. 10, 68, 1 = Carm. 1, 7, 1 Mart. 11, 56. 15 = Carm. 2, 10, 21 Mart. 12, 4, 2 = Carm. 1, 1, 1.

supremum donum carmen offert voceque *accipe* id exprimit. — Quod Catullus carm. 23 et 24 Furium ob egestatem deridet atque ironice persuadere ei studet paupertatem quoque aliquid dulcedinis et commoditatis habere huius analogiam in obscenissimo carmine Martialis habes 1, 92 (cf. 11, 32). — Elocutio Catulli, quam ironice usurpavit *bellus homo* (22, 9 — 24, 7 — 78, 3) apud Martialem redit (1, 9) neque videtur non verisimile notionem belli hominis, quam Martialis (3, 63) dedit e Catullo fluxisse. — Ut hic Fabullum (carm. 13) ita Martialis Julium Cerealem ad cenam vocat et, quamquam cetera sunt mutata, exordium saltem Catullum sapit:

Mart. 11, 52, 1 cenabis bene, Juli Cerealis, apud me,
Cat. 13, 1 cenabis bene, mi Fabulle, apud me.

Ab obtrectatoribus cum se defendunt, eadem utuntur sententia, carmina lasciva, quia animos hominum incitent, magis placere:

Mart. 1, 35, 10 lex haec carminibus data est iocosus,
ne possint, nisi pruriant, iuvare.

Cat. 16, 7, qui (versiculi) tum demum habent salem
ac leporem,
si sunt molliculi ac parum pudici
et, quod pruriat, incitare possunt.

Brevissimum Martialis epigramma (1, 67) scriptum in Choerilum liberum hominem eodem modo tractatum est, atque Catulli in Nasonem epigramma (carm. 112), qui *multus homo* dicitur. Interrogatus, quot basia velit accipere (6, 34) Catulliano more respondet numerumque fluctibus Oceani conchis maris Aegei apibus Cecropii montis vocibusque pleni theatri describit (cf. Cat. 7). Ubi non solum sententias quasdam, sed totum carmen imitatur Martialis, etiamsi rarissime, in versuum numero cum Catullo

consentire videtur. De industria profecto epigr. 7, 26, quod ad Catulli carmen 1. alludit, ut numerum ad Catulli carmen adstringat, decem versibus constans effecit. Arte enim id factum credo, quia primus versus apud Martialem in fine repetitur. Cetera, quae huc spectant carmina, utrum casu an consilio Martialis versuum numero cum Catullianis conveniant, non liquet (1, 88 = Cat. 101, Mart. 3, 50 = Cat. 95, Mart. 1, 67 = Cat. 92).

Cum *epigrammatum lingua* (praef. lib. I) se uti dicit Martialis, quali Catullus sit usus, multa huius studii in epigrammatis insunt vestigia. Imprimis exordia et fines carminum ad Catulli exemplum composuit:

Mart. 1, 96, 1 si non molestum est teque non piget....

Mart. 5, 6, 1 si non est grave nec nimis molestum,

Cat. 55, 1 oramus si forte non molestum est.

Mart. 1, 52, 1 commendo tibi Quintiani nostros...

Cat. 15, 1 commendo tibi me ac meos amores.

Mart. 10, 86, 1 nemo nova caluit sic inflammatus amica
flagravit quanto Laurus

Cat. 87, 1 (cf. 70, 1) nulla potest mulier tantum se
dicere amatam,

vere, quantum a me Lesbia amata mea est.

Mart. 12, 17, 1 quare tam multis a te, Lactine, diebus
non abeat febris, quaeris et usque gemis

Cat. 69, 1 noli admirari, quare tibi femina nulla,

Rufe, velit tenerum supposuisse femur.

Mart. 8, 53, 1 formosissima quae fuere vel sunt,
sed vilissima quae fuere vel sunt.

Cat. 49, 1 disertissime Romuli nepotum
quot sunt quotque fuere Marce Tulli.

Catullus in fine epigrammatum saepe adhortationem
quandam quasi conclusionem eorum, quae in epigrammate
ipso persecutus est, solet ponere. Eodem modo Martialis
nonnulla epigrammata finit:

Mart. 10, 90, 9 quare si pudor est, Ligeia, noli.

Mart. 10, 65, 14 quare desine me vocare fratrem.

Ad similitudinem carminis Catulliani 92 Martialis epi-
grammata nonnunquam verbis *dispeream si* finire solet:

Mart. 1, 39, 8 dispeream, si non hic Decianus erit

Mart. 11, 90, 8 dispeream, ni scis . . .

Cat. 92, 2 Lesbia me, dispeream, nisi amat

92, 4 verum, dispeream, nisi amo.

Dicta quaedam Catulli sic Martialis videtur adamasse,
ut ea saepius repeteret. In his est iocus de malis poetis
Catulli (95, 8), quorum poemata adhibentur ad pisces, qui
maculis tunicas afficiunt, involvendo.

Mart. 3, 50, 9 quod si non scombris scelerata poe-
mata donas,

Mart. 4, 86, 8 nec scombris tunicas dabis molestas,

Cat. 95, 8 scombris saepe dabunt tunicas.

Fama et charta, ut apud Catullum (68. 46 — 77, 10),
a Martiali personarum loco habentur.

Mart. Epigr. libr. 1, 8 unum pro cunctis fama loquetur
opus.

1, 39, 2 . . . prisca fides famaue novit anus

12, 4, 4 fama . . . loquax chartaque dicet anus.

Catullianum *Veneres Cupidinesque* (3, 1) bis apud
Martialem obvium est, (9, 11, 9—11, 13, 6). Aliae quo-
que elocutiones ex Catullo petitae sunt:

Mart. 1, 58, 1 milia pro puero centum me mango
poposcit.

Cat. 41, 2 milia me decem poposcit.

Mart. 1, 192, 2 nunc bene te novi . . .

Cat. 72, 5 nunc te cognovi . . .

Mart. 7, 14, 10 mentula sesquipedalis

Cat. 97, 5 dentes sesquipedales.

Mart. 11, 6, 6 pallentes procul hinc abite curae

Cat. 27, 5 at vos quolubet hinc abite lymphae,

Vox singularis Catulli *fututio* (32, 8) apud Martialem (1, 106, 6) legitur ⁵¹). Totum ex Catullo pendet epigramma 1, 7, quod quodammodo pro centone est habendum: primus versus repetitus ex Cat. 2, 1, quartus et quintus ex 49, 6 secundus fortasse recordatione Cat. 35, 3 continetur, tertius ad passerem Catulli alludit.

Quamquam Martialis extremus poeta est, quem Catulliano more scripsisse noverimus, tamen Catulli auctoritatem etiam secundo post Chr. n. saeculo multum valluisse demonstrat titulus marmoreus anno 1865 in Francogalia repertus ⁵²). Carmen in mortem canis Myiae huic marmori insculptum e phrasibus Catullianis carminum 2 et 3 conflatum est.

⁵¹) Teuffel. l. l. pag. 20.

⁵²) Ellis excursus ad Cat. 3, 16; cf. Th. Mommsen Hermes I, 68, ubi dicitur Renierius saec. II secundum literarum ductus inser. illam assignasse.

III.

Catullus, quanta auctoritate tempore, quo floruit, sit usus, maxime ex ipsis carminibus elucet. Versus eius *molliculi et parum pudici* (16, 1) a viris priscae severitatis spernebantur, a iuvenibus poetae amicis laudabantur, ab omnibus certe legebantur. Vim magnam poeticam sibi inesse confisus (68, 17) *iucundum cum aetas florida ver ageret* poeticis studiis se dedit iuvenilemque animum usque ad extremum vitae tempus servavit. Quidquid animum eius in se convertibat, id nugis suis tractare non dedignatus iocose et nonnunquam acerbe carmine persecutus est. Liber a blanditiis spreta potentiorum virorum gratia nemini ne Caesari quidem pepercit, quem propter familiarem cum improbis consuetudinem carminibus perstringebat. Neque dubitandum est, quin lascivia et acerbitas, quibus carmina aspersit, plurimos ei conciliaverint lectores. Mala potissimum fama eum Romae usum esse, vix quemquam fugiet, qui eius carmina perlegerit. Impudicitia ei ab Aurelio et Furio vitio data est (carm. 16), Ravidus quoque in eius carmina est invectus (carm. 40), quae opprobria facete et

salse refutantur. Fortasse etiam Cicero, qui pro severitate sua non potuit delectari Catulli carminibus, hoc iudicium palam edixit⁵³). Quamvis multi videantur fuisse Catulli obtrectatores, tamen non defuerunt, qui eius esse aliquid putarent nugas (carm. 1, 4), inter quos fuit Cornelius Nepos poetae amicissimus, qui ingenium eius in chronicis celebravit (1, 6) nomenque eius ut aetatis suae decus cum Lucretio composuit (vit. exc. imp. Atticus 12, 4). Cum Licinio Calvo poeta ei tam familiaris usus fuit, ut simul carmina scriberent (carm. 50), cum Caecilio tam arte erat coniunctus, ut eum (35, 5) ad cogitationes quasdam communicandas Veronam venire iuberet.

Non solum a viris eruditis carmina sua lecta, sed etiam in ore hominum versata esse, ipse paucis indicat carminibus. Asinio (carm. 12), qui linteum sibi abstulerit trecentorum hendecasyllaborum proposita poena ad hoc remittendum permovere studet similemque poenam (carm. 37) Egnatio eiusque sodalibus propter Lesbiam suam retentam minari videtur. Neque desunt indicia, ut credamus iocosa quaedam eius dicta in communem omnium usum venisse. Certe in Ciceronis epistolis (ad Quint. frat. 2, 13, 4 Baiter) legitur sententia *auricula infima me scito molliorem*, quae vix e Tullii severa orte est mente, quam Catullus carm. 24, 1 expressit⁵⁴). Commentatorem etiam carminum Catullum C. Asinium Pollionem aetate supparem nactum esse

⁵³) Nescio an hoc modo explicandum sit. Cat. carm. 49, cui ironiam quandam inesse (quamquam hoc negatur) cumulatio adiectivorum superlativo gradu positorum indicat *disertissime maximus pessime pessimus optimus*, verba *pessimus omnium poeta* ad malum iudicium a Cicerone de Catullo latum, quod ironice patrocinium dicitur, referam.

⁵⁴) Buecheler Index schol. Gryphis. 1868 Coniectanea latina p. 16.

Hauptius credit, quamquam, quia sententia eius depravata codicis Charisii (I pag, 97 K) lectione nititur, res pro certo haberi non potest ⁵⁵⁾. Ne Varroni quidem Catullus fuit ignotus, qui de ling. lat. 7, 50 eius carm. 62, 1 videtur respexisse ⁵⁶⁾.

Ex iis, quae attuli poeta vivo non solum lecta esse Catulli carmina, sed etiam animos Romanorum occupasse, facile evincitur. Inde ab hoc tempore varia Catulli carmina usa sunt auctoritate: modo tantum lectores modo sectatores invenerunt. Quae inconstantia eo fit mirior, quod auctoritas Catulli nequaquam iugis neque stabilis fuit, ut uno eodemque saeculo a scriptoribus contemporaneis longe aliud ferretur de Catullo iudicium. Hoc tamen non praetermittendum est non multum omnino studii poetas Romanos in Catullum contulisse. Tempore Augusti memoria carminum Catullianorum apud poetas Romanos tam vegeta fuit, ut satis huius rei in eorum poematis extent vestigia. Ante omnes Vergilius Catullum bene videtur cognitum habuisse, qui ad hexametros explendos multis locis dactylica Catulli carmina usurpavit. Nec minus aperte Ovidius studia sua Catulliana declaravit, quippe qui locos aliquot Catulli ad verbum repeteret et praecipue, ubi animi affectus adumbrat, eum sequeretur. Abhorrent fere prorsus a Catullo Tibullus et Propertius, etiamsi re tractanda satis fuerunt propinqui. Mira quidem ratione Horatius in imitando Catullo usus est. Quamquam enim haud ambigue ⁵⁷⁾ de Calvo et Catullo

⁵⁵⁾ l. l. pag. 1.

⁵⁶⁾ Schwabe Jahni ann. 101 pag. 351.

⁵⁷⁾ Dillenburger in adnot. ad Serm. 1, 10, 19 (priorum editionum) *noli tamen credere etiam Catullum et Calvum h. l. oblique vituperari*, contra vituperationem hic inesse recte intellexit Acro, qui adscripsit *malos poetas*.

parum benevole iudicavit, tamen multis locis Catullum secutus est et non solum elocutiones aliquot, sed etiam carminum argumenta ab eo est mutuatus.

Auctores argentei quod dicitur aevi maximam partem Catullum non solum noverunt, sed etiam maximis poetis Romanis adnumeraverunt. Velleius Paterculus (Hist. Rom. 2, 36) eum *nullo in suscepti operis sui carmine* minorem Varrone et Lucretio dicit, Plinius maior quinque locis eum commemorat, quibus se non solum loca trita, sed etiam minus nota memoria tenuisse testatur et exordium magni sui operis Veronensis poetae versu paululum mutato ⁵⁸⁾ exornavit. Ratio, quam poetae hoc tempore secuti sunt duplex fuit: alii grandibus poematis immortalitatem assequi studebant, alii parvis poematiis contenti tantum animos legentium delectare propositum habebant. Haec fuit aetas, in qua et epica satiricaque et levia poemata sive nugae viguerunt. Epicis poetis Vergilius Aeneide tam eximium dedit exemplar, ut eos ad imitationem sui quodammodo cogeret. Itaque raro in iis aliquid invenitur Catulliani, unus Valerius Flaccus similitudine argumenti, quod Argonauticis tractabat, permotus est, ut Catulli carm. 64 rationem haberet. Inter satiricos poetas Persius est, qui hic et illic Catullum sapiat. At altera ex parte Catullus poesis generis extitit auctor, quod primo post Chr. n. saeculo maxime videtur esse divulgatum atque ne a severissimis quidem viris neglectum, levia dico poemata imprimisque erotica epigrammata. Poetae, qui in hoc genere versabantur (quorum maxima pars vix poetarum nomine digna est) non fortuito, sed consilio vestigiis sistebant Catulli auctoritatemque ad eum ultro detulerunt. Catullus fere redivivus

⁵⁸⁾ Haupt et Mommsen Hermes I pag. 129

Martialis dici potest, cui ille postposito Vergilio princeps dicitur poeta. Seneca in tragoediis raro aliquid exhibet Catulliani, Calpurnius et Phaedrus fere nihil. Aetate tamen, quae carminibus Catulli tam prospera fuit, Quintilianus poetae nostro minime favens satis acerbum de eo tulit iudicium. Qui cum Horatium lyricorum poetarum solum, qui legatur, dignum credat eique unum tantum Caesium Bassum adiungat, minimam Catullo aestimationem praebet, immo eum propter carm. 93 (II, 1, 38) insaniae coarguit.

Quamvis autem magna auctoritas Quintiliani fuerit, tamen hoc iudicium carminibus Catulli non multum videtur obfuisse. Secundo enim post. Chr. n. saeculo non solum lectitabantur, sed etiam materiam disputationum grammaticarum praebebant (Gellius Noct. Att. 6, 20, 6). Gellius eum elegantissimum poetarum dicit et cum Anacreonte summisque lyricis graecis poetis componere non dubitat (19, 9, 7). Quin etiam de usu verbi *deprecor* Catulliano (carm. 92) commentationem scribit (7, 16). Nec minus aestimata Catulli carmina ab Apuleio esse declarant tres loci (Apol. cap. 6, 10, 11), quibus ad Catulli Lesbiam alludit vel eius verba laudat. Elocutio Catulliana minus usitata (61, 213) *semihiante labello* etsi paululum mutata in Apuleii scriptis bis occurrit: Met. 10 pag. 231 *semihiantes labias* (ut vulgo legitur), Florid. 15 *semihiantibus in labellis*, quibus conferendum *semihianti voce* (Met. 5, 100).

Inde a tertio saeculo memoria Catulli paullatim evanescit. Scriptores Romani plerumque iam non ipsa Catulli carmina noverunt, sed tantum a vetustioribus scriptoribus ex iis laudata memoria tenent. Metrici et grammatici quidem (ut omnes hic complectar) ita in laudandis ex Catullo exemplis consentiunt, ut ex vetustiore auctore, quem fuisse Caesium Bassum Leutschius docuit (l. l. pag. 1963), ea sumpsisse videantur. Sic ex primo Catulli carmine tres

versus 1, 2, 4 extant laudati a Caesio Basso (VI pag. 261 K), Terentiano Mauro (VI pag. 401, 2562 K), Atilio Fortunatiano (VI pag. 298 K), Mario Victorino (VI pag. 148 K); versum Catulli 2, 1 laudant Caesius Bassus (VI pag. 260 K) Censorinus (VI pag. 614 K) Atilius Fortunatianus (VI pag. 293 K); versum 4, 1 Censorinus (VI pag. 612 K) Terentianus (VI pag. 393, 2277, 2279, 2283 K) Victorinus (VI pag. 63, 84, 134, 136, 138, 162 K); versum 4, 25 Diomedes (I pag. 344 K) Charisius (I pag. 252 K) Priscianus (I pag. 484 Hertz); Cat. 52, 2 laudat Bassus (VI pag. 257 K) Victorinus (VI pag. 136 K); Cat. 63, 1 Terentianus (VI pag. 410 2900 K) et Marius Victorinus (VI pag. 154 K). Pro tanta versuum Catullianorum copia pluribus grammaticis citatorum, satis pauci sunt, qui a singulis laudentur. Sic Cat. 63, 2 laudatur a Caesio Basso (VI pag. 262 K); Cat. 37, 1 ab Atilio Fortunatiano (VI pag. 293 K); Cat. 64, 1 a Mario Victorino (VI pag. 125 K); Cat. 37, 17 et 10, 3 a Prisciano (I pag. 16, 88 K). Melius fortasse Catullum noverat Charisius, qui (I pag. 134 K) laudavit Cat. 35, 12 apud alios non notatum et, si Hauptii coniectura vera, etiam scholia vetera in Catullum habuit cognita.

Quod si temporibus, quibus, ut docui, Catulli carmina magis memoria quam literis inter homines versabantur apud scriptores quosdam ut Catulliani leguntur versus, qui in nullo extent Catulli codice, dubitationem aliquam, num vere sint Catulliani moveant, necesse est. Porphyrio commentator Horatii ad serm. 2, 3, 29 laudavit Catulli versum 22, 18, sed ad carm. 1, 16, 22 affert ut Catullianum versum *at non effugies meos iambos*, quem frustra quaeres in collectione carminum, qualis nunc extat. Hunc versum Porphyrionem memoriter carmine Cat. 40, 2 vel 54, 7 deceptum protulisse, eo facilius est coniectura, quod in Catullo non satis videtur fuisse versatus, cum ad Horat.

art. poet. 388, ubi Horatius aperte Catullum stringit, recte exposita sententia hunc non nominavit. Plus etiam habet offensionis, quod e quattuor locis, quos Nonius Marcellus ut ex Catullo petitos attulit praeter unum (64, 71 Non. pag. 108) tres in carminibus Catulli desiderantur. At versum *lucida qua splendet carchesia mali* (Non pag. 546 Ellis fragm. 5) Isidorus et scholiasta Lucani Cinnae; versum *animula miserula properiter abit* (Non pag. 517 Ellis fragm. 4) Diomedes (I pag. 513 K) Sereno tribuerunt. Quoniam Nonius ignorantiam Catulli prorsus perspicue duobus his locis laudandis testatus est, tertium versum *de meo ligurire libido est* (Non. pag. 134 Ellis fragm. 4), qui praeter Nonium a nullo scriptore citatur, non sine haesitatione ad Catullum referre velim.

Quantum saeculum Catulli memoriae minime fuit prosperum. Ammianus Marcellinus, qui in vetustis poetis fuit versatissimus, Catullum prorsus ignorasse videtur ⁵⁹⁾. Hieronymus fortasse tantum eius nomen noverat et una cum Pindaro Alcaeo Flacco Sereno composuit Davidi ⁶⁰⁾. Noverat quidem hoc tempore Catullum Ausonius, sed memoria minime integra eum videtur tenuisse. Unus Claudianus Catullum diligentius legit.

Quinto saeculo Macrobius laudat quidem (Sat. 2, 1, 8) Catulli 14, 15, tamen in investigatione, quid Vergilius antecessoribus suis deberet, duos modo protulit locos, quamquam fere quadraginta potuit proferre. Martianus Capella (3, 229) versum Catulli 14, 9 non ex exemplari Catulliano

⁵⁹⁾ Hertz. Aulus Gellius und Ammianus Marcellinus Hermes VIII, 257.

⁶⁰⁾ Aemilius Luebeck. Hieronymus, quos noverit scriptores et ex quibus hauserit. Lipsiae 1872 pag. 117.

sed ex alio quodam scriptore videtur prompsisse, quia (si fides codicibus danda) Catullum *quendam non insuavem poetam* appellat. Poetae, apud quos diutissime Catullus vixit, iam eum deseruerunt. Apollinaris Sidonius et Boetius (in partibus poeticis) nomen Catulli, non carmina noverant. Certe Boetius versum Catulli, quem exhibet de cons. phil. 3, 4 e Plinio vel alio auctore videtur cognovisse (Ellis ad Cat. 52). Isidoro ultimo illi fere literatori Romano praeter nomen nihil de Catullo notum fuisse videtur. Trium Catulli locorum, qui huc spectant, duos haud dubie non ex Catulliano exemplari sumpsit. Cat. 1, 1—2 (Orig. 6, 12, 3) memoria potuit accipere vel de grammatico delibare et Cat. 64, 65 (Orig. 19, 33, 3) falso Cinnae tribuit. Quae cum ita sint non est verisimile, eum (de diff. verb. vol. 5 pag. 63, 498 Areval.) recta via ex Cat. 71, 1 petisisse ⁶¹⁾. In anthologias tantum unum carmen Catulli 62 receptum videmus ⁶²⁾.

⁶¹⁾ Hauptius Quaestiones Catullianae Opusc. I pag. 1 et 67 Isidorum novisse Catulli carmina credit tertium locum *sacer hircus* ad Catullum esse referendum ratus; quem tamen Froehlichius ad Verg. Georg. 2, 395 refert (Nunt. erud. monac. 1847, 1006). Consentit cum Froelichio Schwabius: Index univ. Dorpat. 1865 adnot. 7. Leutschius l. l. pag. 1974 collato Nonio Marcel. pag. 397 non ad ipsum Catullum descendisse Isidorum putat. Ellis (proleg. pag. 6) minus certam scripturam Cat. 71, 1 credit, quam ut res diiudicari possit.

⁶²⁾ Schwabius l. l. pag. 2.

V I T A.

Antonius Danysz natus sum Posnaniae a. diem XVII. calen. Febr. anni 1853. Primis literarum rudimentis partim domi partim in ludo municipali imbutus anno 1861 Brettnero fasces tenente gymnasium ad St. Mariam Magdalenam, quod Posnaniae floret, adii. Anno 1855 patre et 1866 matre mihi praematura morte absumptis tutela viri humanissimi Antonii Krzyżanowski utebar quam optima. Testimonio maturitatis anno 1871 accepto Vratislaviam me contuli, ubi in alma universitate literaria Viadrina usque ad hoc tempus duo semestria Lipsiae moratus philologicis studiis incubui. Interfui scholis virorum doctissimorum: Hertz Rossbach Neumann Dilthey Reifferscheid Nehring Foerster, Ritschl Curtius Lange Drobisch Brockhaus. Per quinque semestria exercitationibus proseminarii philologici Lipsiae Curtio, Vratislaviae Hertzio eas moderantibus interfui; unum semestre sodalis seminarii philologici Hertzii et Rossbachii auspiciis fui. Quibus omnibus viris doctissimis de studiis meis optime meritis gratias hoc loco ago quam maximas, singulares autem Ricchardo Foerster, a quo et dum Vratislaviae versabatur et postquam Rostockum discessit in hac dissertatione conscribenda summa cum humanitate sim adiutus.

THESES.

- 1) Cat. 64, 64 codicum *non contacta levi velatum pectus amictu* recte se habet.
 - 2) Cie. Tusc. disp. 3, 5, 10 verba *morbos autem hos perturbatos motus, ut modo dixi, philosophi appellant* non Ciceronianos esse contendo.
 - 3) Claud. 7, 82 cum Ieepio legam *celsi tabum sorbere iuvenci*.
 - 4) Nomen oppidi *Swarzędz* cum Slavorum deo *Svarog* esse coniunctum nego (Krek Einl. in d. slav. Litg. pag. 101, 3).
-